1 Государственная БИБЛИОТЕКА СССР

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВӀАШАГӀКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет — Арадувл 1923 шера дена

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай обкома, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 31 (2883). | Ера. 12 март, 1964 шу. | Мах 2 кап.

КЕПА ЙОАЗОН СИЙЛЕН ДЕКХАР

КПСС ЦК февральски Пленума решенеша боарам боацаш дегаш ура а оттадаь, чуйнна къахьегаш бе укх деношка Нохч-ГӀалгӀайчен юртбоахама къахьегамхой. ТӀаьӀертта къовсам дӀаболабаьб цар сихагӀа юртбоахама интенсификаци яра. Дукха ха йоацаш хиннача областной партийни организаце актива собране белгалдаьхар КПСС ЦК февральски Пленума решенеш толамца кхоачашъяра де деза гӀулакхаш. Юртбоахама интенсификаци яр — из тӀехьатетта йиш йоаца гӀулакх долга дика кхета а деш, республика колхозий, совхозий къахьегамхоша шерра социалистически яхь йолржаяй семилетка ялхлагӀча шера лаккхара хьувкъамаш чудара.

КПСС ЦК Пленумо белгалдаьккхад, «юрта боахам дӀахо а сихбаь айбелга коммунизм хьалъяра ударни фронт хилар, из ерригача парте, дерригача халкъа гӀулакх хилар».

Ӏалаьмате доккхий декхареш латт цу хьакъехьа кепа йоазон болхлошта хьалхашка. Парте тешаме гӀончаш шоаш хиларах тарра, цар хӀанзале а чӀоагӀа къахьийгац КПСС ЦК февральски Пленума решенеш шерра къахьегамхошта дӀайовзийтара, юртбоахама интенсификаци яра гӀулакх кховчашдара уж оарцагӀбахара.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеш сихагӀа вахара юкъе яхьара тӀаьӀертта къовсам лоаттабу Грозненски производственни управлене парткома «Заветы Ильича» яхача газето. Цун оагӀош тӀа кепа теха я юртбоахама специалистий, колхозий, совхозий къахьегамхой дукха материалаш. Цар тӀа дувц дикагӀбарий опытах, социалистически яхье хьалха латтарий толамех, ишта увттаду болх тоабара дола проблемаш йешаш а.

«Юртбоахама курс — интенсификаци» яхача рубрикаца хӀах газето кепатт хӀара гектара тӀара хьувкъам лакхбара наькъаш дувцаш йола тайп-тайпара материалаш. Царех я 16 феврале арадаьннача газета тӀара «Дика удобренеш — лакхара хьувкъамаш» яха управлене керттера агронома язъя статья. Цу тӀа да газет дешар тешавеш дола доархӀамаш, хьокхамий схемаш. Кхетамца вӀаштӀехьдаьккхад газета болхлоша дикагӀа йолча опыта пропаганда яра гӀулакх а. Цу тайпара материалаш дукха я кепа теха. ЧӀоагӀа къовсам лоаттабу газето тӀехьадуса боахамаш хьалха латтарий боарамга кхоачадара. 26 феврале арадаьннача газета тӀа кепа техай «ХӀана тӀехьаюс совхоз?» яхаш корта болаш йола бӀарча оагӀув. Цу тӀа дувц «Ермоловский» кое тӀера оалхазареш леладу совхоз тӀехьайисара бахьанаш. Газето ишта кепатт тӀехьадусаш хиннача хьалха латтарий боарамга кхаьчача боахамий опыт юкъейаш йола статьяш а.

Юртбоахама интенсификаци ярах, хьайбай боахаме химизаци ярах, минеральни удобренеех пайда эцарах кӀоаргга чулоацам бола дукха материалаш я «Терская правда» яхачея (Наурски производственни управлени), «Строитель коммунизма» яхачея (Шелковски производственни управлени) газеташ тӀа.

КПСС ЦК февральски Пленума решенешта пропаганда яра гӀулакх дика вӀаштӀехьдаьккхача кхыча газетех а дувца йиш яр. Бакъда, производственни управленей массадолча газето КПСС ЦК февральски Пленума решенеш сихагӀа вахара юкъеяхьара тӀаьӀертта къовсам лоаттабац. ДикагӀбарий опыта пропаганда ярен, тӀехьадуса боахамаш хьалха латтарий боарамга кхоачадерен гӀулакх дедара леладу «Ленинское знамя» яхача (Урус-Мартана производственни управлени) «Ленина никъ» яхача (Наьсарен производственни управлени) газеташа. Цу хьакъехьа цар кепа тохаш йола материалаш кӀоаргга чулоацам болаш, моттигерча боахамий хьал долчча бесса хьегойташ яц. Из тегтара йоккха ледарло я.

КПСС ЦК февральски Пленума решенешта, ерригача формаех пайда а эцаш, пропаганда яр, хӀаьта уж вахара юкъеяхьара тӀаьӀертта къовсам лоаттабар — из хӀана кепа йоазон сийлен декхар да. Къаьгтачех массанена дега чу кхоачаргдолчен формехьа кӀоаргга дӀеловайта деза юртешкарча къахьегамхошта юртбоахама интенсификаци ярах колхоза, совхозашта, дерригача халкъа хьаьдоала беркат. Кхетамца белгалдаха деза интенсификаци яра керттера дешаш. Къаьстта теркое еза дикагӀбарий опыт производствана юкъеяхьара. ДикагӀйола опыт ювца статьяш кепа тохарах тоьам бе йиш яц, опыт балха юкъеяхьара тӀаьӀертта къовсам лоаттабе беза. КПСС ЦК февральски Пленума сопам тӀа белгалдаьккхад: «кердачоа, хьалха латтачоа, Ӏилмо денна а практико бакъдаь а долчоа беркатегӀарча, хьинарегӀарча, тӀаьӀортамерча форме пропаганда ярга довла деза, хьалха латташ меа дар бокъонца производствана юкъехьоргдолаш».

Республика юртбоахама къахьегамхоша 1964 шера лаьрхӀад: ялат — 20 миллион пунт дикка; баьца даараш — 81 эзар тонн; шекара свекла — 250 эзар тонн; дулх — 15 эзар тонн; шура — 79 эзар тонн; фуаш — 32 миллион.

Цу тайпара лакхара декхараш кхоачашде йиш йола торонаш гучаяьхай КПСС ЦК февральски Пленумо. Уж сийлен декхараш толамца кхоачашдара юрташкара къахьегамхой оарцагӀбаха декхарийла да производственни управленей парткомий газеташ. ХӀанз, бӀаьстен балхаш дӀадоладала кӀезига ха мара ца йисача хана, кхашкарча балхашта кийчо елга сихха йистедаккхара тӀалераадаь хила деза дерригa низаш.

НЕМЕЦКИ БОЛХЛОЙ КЛАССА ТЕШАМЕ ВОӀ

Сурта тӀа: Германе Социалистически едини парте ЦК Политбюро член, ГДР Паччахьалкхе и совета председатела заместитель, Министрий Совета Председатель Отто Гротеволь.

ТАСС фотохроника.

НОВКЪОСТ ОТТО ГРОТЕВОЛЬГА ЛУШ ДОЛА МОАРШАЛ

КПСС Центральни Комитетой СССР Министрий Советой дегтӀара салам-моаршал дахьийтар германски дуней халкъийн болхлой болама гӀоралнна вола деятель волча, немций болхлой класса цхьоагӀо хилара тӀехьа лоаттабеча къовсама тӀехь новкъостий В. Пикев, В. Ульбрихтен тешаме соратник хиннача, Германе Социалистически едини парти хьаьлрех ваӀ волча, Германе Социалистически едини парте Центральни Комитета Политбюро членага, Германски Демократически Республика Министрий Совета Председателга нов. Отто Гротевольга цун 70 шу дизарах.

КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета Отто Гротеволь хила могаш а дукха а вахар лов, германски проблема машаре къоаствара тӀехьа ГДР-е социализм хьалъяра Ӏалаьмате доккхий декхараш кхоачашдара тӀехьа, советски немецкий халкъашта юкъе цӀаккха дохаргдоаца доттагӀал хилара тӀехьа кӀаьна луш лоаттабеча къовсаме цо керда толамаш дахар лов.

* * *

Машарен социализмаа гӀулакх, советски немецкий халкъашта юкъера доттагӀали барт-цхьоагӀои чӀоагӀдеча декал дола доккхий гӀулакхаш карагӀдалараха ваьча дийнахьа дейз кхоачкъен итт шу дизарца дувзаденнаш СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо Ленина орден еннай новкъоста Отто Гротевола.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО ЦӀЕРАХ ЙОЛА ПРЕМИ НОВКЪОСТА Н. С. ХРУЩЕВНА ЯЛАРАХ

Украински Советски Социалистически Республика Ӏалаьмате боккха общественно-политически болх барах, вежарашка долча дерригача советски халкъай культура а санна, украински советски социалистически культура дегӀайоалаечен чӀоагӀъечен доккха дакъе дахарах гӀоралнна вокха украински поэт, революционер-демократ Т. Г. Шевченко ваь 150 шу даьннача дезача дийнахь Т. Г. Шевченко цӀерах йола премеш елача УССР паччахьалкхен республикански комитето сенам баьб 1964 шераре Т. Г. Шевченко цӀерах йола преми новкъоста Н. С. Хрущевна лойла аьнна.

Н. С. ХРУЩЕВНА ПАМЯТНИ СОВГӀАТАШ ДАЛАР

ГАГРА, 9 март. (ТАСС). Кавказа Ӏаьржача Форда йисте волча КПСС ЦК Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председателa нов. Н. С. Хрущева тӀайийпар Украина КПСС ЦК секретарь нов. О. И. Иващенкой украински писатель нов. С. И. Олейники. Украински ССР паччахьалкхен юбилейни комитета цӀерах цар Н. С. Хрущевна елар сийлахь-воккха поэт, революционер-демократ Т. Г. Шевченко ваь 150 шу дизарах яь юбилейни медаль. Ужгородерча профессионально-техническа училище дешаш волча Бобел Михаила дахчан тӀа моанчия хьисаре даь Т. Г. Шевченко портрет, ялх томах латта Т. Г. Шевченко «Кобзара» юбилейни издание, УССР паччахьалкхен комитето кийчъяь кхыйола памятни сувенираш.

Памятни совгӀаташ даларах баркал аьлар Н. С. Хрущева.

— Со гӀадваха ва — аьлар Никита Сергеевича, — дерригача Советски мехко, дерригача дуней тӀарча прогрессивни наха украински сийлахь-воккха поэта художники вола, кортамукъал, ираз хилкъий доттагӀал бахьан къовсам лоаттабь вола Тарас Григорьевич Шевченко ваь 150 шу дуза ди дездеча дийнахь е дика памятни совгӀаташ сайна денна.

КЪАХЬЕГАМА ПАСПОРТ — из нийса да!

* * *

КЪАХЬЕГАМХОЧУН СИЙ ДУ

СССР-а Лаккхехьарча Совета депутата в. Перебейноса, сталевараша ин. Бычковен Олейникен «Известия» яхача газета тӀа яздь «Къахьегама паспорт — СССР-а гражданина вахара никъ» яха лоархӀаме кхехат чӀоагӀа уйла тӀаяхийта дийцар Грозненски локомотивни депо болхлоша шоай собране.

Вай мехка къахьегам сийлен декхар да, — аьлар коммунистически къахьегама ударник волча локомотива машиниста Боков Сулеймана. Къахьегамо ховку саг, цунца лакхлу цун сий. ХӀара советски сага къахьегама паспорта тӀа цун къахьегама вахара никъ хилча бакъахьа ба.

Сталевараша цу хьахата тӀа яздаьр чӀоагӀа нийса да, — йоах паровозашта ремонт еча коммунистически къахьегама сийлен цӀи лелача бригада бригадира Смелков Александра. Къахьегама паспорт боккха лоархӀам болаш хургда. Хьаьналча къахьегамхоша дог гӀоздаьнна леладерга да из паспорт. Шеко яц хӀара саг шийн къахьегама паспорт вахара чухьежа книга санна цӀена леладе тӀертаргхилар.

А. ГРИГОРЬЕВ.

ОАХА ХЬАЛЛОАЦ

Вай мехкарча болхлой коллективаша чӀоагӀа уйла тӀа а яхийта дувцаш да советски сага къахьегама паспортах лаьца. Цехе чу ма ваьллингехьа ветара хьалха хьахозар къахьегама паспорт хургий яха хаттар да. Вахаро ше хьехокх из хила деза, — йоах болхлоша. — Сага къахьегама, вахара никъ хьахьокхаргба цу паспорто.

Цхьан разрядах болх беш ши токарь ва, хӀара сменах норма тӀехкховчашъю цар. Царех цаӀ ва белтала декхараш хьалхашка а оттадаь, паччахьалкхена дукхагӀа пайда а луш, шийн ниэв хьинари кхо ца деш къахьегаш, хӀаьта шоллагӀвар духхьала шийна ахча даккхар гӀона хьинаре къахьегаш ва. Хьалхара вар общественни балхах а дика дакъа лоацаш ва, шоллагӀвар ахча ца душ хилча из болх бергболаш вац. Хьалхарчо болх бу 6 шу мара дац, хӀаьта шоллагӀчо болх бу 17 шу да, дукха ха я цо заводе болх бу яхаш цун сий а ду. Из нийса дий-теш?

Къахьегама паспорта тӀа дӀаяздаь хургда сенах деннад болхлочунна совгӀат е сендухьа баьб цунна бехк дӀалабац цар тӀа. МалагӀа общественни балхаш даьь, масса, за а малагӀча а, общественни организашка хержа хиннав из дӀаяздаь хургда къахьегама паспорта тӀа. Цу гӀулакхо хьокх мел лоархӀам болаш да къахьегама паспорт. Хьаьнала къахьегача сага сий дайтара дика да из паспорт. Из ишта хилча болх из бераша вай общественна юкъе моттиг хургъяц.

«СССР-а гражданина вахара никъ» яха къахьегама паспорт хилийтара донецки сталевараша В. Перебейноса, Н. Бычкова, И. Олейника дӀадоладаь лоархӀама гӀулакх дог раьза хинна хьаллоац «Металлист» завода болхлоша.

Ф. МАИЛОВ,
«Металлист» яхача заводе профсоюза завкома председатель.

Болхлой раьза ба

Грозненски химически завода № 17—18 йолча цеха болхлой каст-каста хьамаьлаш хул донецки сталеварий кахата тӀа дувцача къахьегама паспортах лаьца. Дуккхача аппаратчикашен инженерно-технически болхлошен бакъ а деш хьаллоац кахьато яхар.

ВоккхагӀа волча аппаратчика Макушенков Павел Николаевича аьлар: «Болхлочун гӀулакхеча саген производственна общественни болх хьахьокхаш долча дуккхача документий метта къахьегама паспорт далар хӀара болхлочов лоархӀаме гӀулакх да. ХӀанзарча къахьегама книжкаша сага къахьегам мабарре хьахьокхац. ДукхагӀа йолча хана болхлочоа лу совгӀат е цунна баь бехк дӀалабац цар тӀа. Цу тӀа яздь латтача слесарь яхача специальностах е кхыча специальностах болхлочун къахьегама вахара никъ бовза йиш яц, къахьегама паспортах ховргда из фу саг ва, цо болх дика бу е во бу, хьалха латтачарех ва из е во болх бечарех ва, ишта кхыдараш. Балха тӀера воацчун моастагӀа хинна дӀаоттаргда из паспорт.

Къахьегама паспортах доккхал дергда тха заводе болх беш волча Андреев Петрос санна хьинаре къахьегачар. Дукха ха я химически заводе из аппаратчикалла болх бе волваенна, хӀанз мастер-технолог ва нов. Андреев. Дика новатор хиларах заводе дика вовзаш ва из. Шийн балха гонах кхыча аппаратчикашта дӀалуш дика къахьег цо. Цунгара масал хьаэцаш дикка болх беш ба кхыбола болхлой а. Цеха дерриге болхлой раьза ба къахьегама паспорт хилара.

О. НИКОЛАЕВ.

БӀаьсти яьннай. СУХАЛБЕ!

* * *

Тхо кийча да

КПСС ЦК февральски Пленума решенеша дегаш гӀоадаьккха болча тха совхоза къахьегамхоша ялат дукхагӀа даккха лаьрхӀад. Керттерча дакъе масе тайпа удобренеш кхашке тессарен хиш декха лаьтташ шердарен чотах. ГуйранӀен эвмалахьа минеральни удобренеша хьаьнъяй гурахьа юв культураш тӀайола эзар совгӀа гектар. БӀаь тонн аммиачни селитр хӀанз а юхейисай тха. Из тоьаргья тхона гурахьа дийнача ялаташта бӀаьстан юхье подкормка яран бӀаьстан юхье ювча культураштен.

Хьаухаш йола минеральни удобренеш нийса еттаран церех чамонта дукхагӀа пайда эцаран агрохими дика йовзаш хила беза кхаш леладераш. Цу гӀулакха совхозе вӀашагӀъелла хиннача кружоке агрохимена йизза кийчо а яь арахийцав 23 саг. Цига ийцача кхетамаша кхаш леладерашта новкъостал дергда минеральни удобренеех дикагӀа пайда эцара.

Тха совхозера хиш декхара система товяр дукъе дӀадахача шера юха а хьежар тхо цуьнга. Хиш декке керда харшаш даьхад 130 гектара тӀа. ХӀанз 500 гектар хургья хий тӀадолаш. Хий декхаргда хий декхача 20 колхозхочо. Уж берригаш а хий декха гӀулакх Ӏомаду курсаш чаккхьаьке баьнаб. Хиш декхарий къахьегам дикка аттача боаккхаргба тайп-тайпарча оатхалаша а нивелиро а. Укх гаргарча хана колхоза мастерскеша хьае йолаергья дӀа-юха кхухьа ешташ, лоткаш, сифонаш.

Соахка гурахье а даиз цӀенда доладию оаха хиш декха харшаш. ХӀана а да уж цӀендеш, йоархӀаш дӀайовхаш, кӀоаргдеш.

БӀаьстан юхьера кхашкара балхаш дӀадоладелалехьа тха хьалдаккха дезар 500 кубометра ца кхоачча лаьтта да.

ХьалхагӀа ушал мара хӀама тӀайоацаш даьсса илла 300 гектар совгӀа лаьтта укх шера карадерзадергдолаш да. Укхаза хӀанзале даьхад лаьтта до, къаьду а хиш декха а харшаш.

Цу лаьттах эз ахка даьннад. Лаьттанце кӀалха хий дукха хиларах цхьатарра тӀаболабелар эоэ. Из дӀабоаккхаргбац лаьтта вӀашта масейттаза ахка а ахка овлаш дӀа ца даьхача. Боккха низ бо, ла ши трактор а тха из болх беш.

Тха колхозе боккха теркам тӀаьохийт хьежкӀаш кхеира. Укх шера ялатийна лаьрхӀа 250 гектара тӀа дӀаюргья хьажкӀаш, хӀаьта силосе лаьрхӀа дӀайийна хьажкӀаш тӀайолаш хургья 306 гектар.

ХӀанзале кхо звено вӀашагӀъэлла дикагӀа болча механизаторех кхаш леладерехи. Ерригa участкаш гурахье а даиз аьбь аьха Ӏоехкай. Цига дӀатӀаьвай органически удобренеш, дӀатовса кийчъяй минеральни удобренеш а мал аш кондиционни фу долаш да.

Кхыйола культураш чуйица ма яьллинга а, 900 гектара тӀа дӀаюргья хьажкӀаш. Цо тхона торо лургья хи тӀа а 9 эзар тонн силос кийчъе.

Укх шера торал совгӀа хургда тха кхашкара балхаш, трактора мукъ дукхагӀа хургба. Цудухьа къаьстта боккхача лоархӀаме да машинаша шин сменах болх белга вӀаштӀехь даккхар. Тха колхоза правлене вӀашагӀъехкача тракториста курсашка Ӏомалуш 31 саг ва. Механизаторий специальность йоаш хургва уж масса а.

Хиш декхарцем хьалха латта агротехника юкъехкахьарцея цхьана тар а еш чакхйохача химизаце чотах лаьтта тоадаро тха колхоза торо лургья йоахам интенсивно лелабе, ялат дукхагӀа даха, йоккха довкъарий база хьае.

Н. ГИРЯВ,
Шелковски производственни управлене «Червленский» яхача колхоза агроном.

СИХАГӀА ТОАЕ ТЕХНИКА

Дика вӀашагӀъехкай агрохимически дешара кружокаш Урус-Мартана производственни управлене «Лермонтовский» совхозе. 74 саг ва ерригача совхозе цу дешара юкъевава. Уж ба механизатораш, бригадираш, звеньевойш, хьалха латта болхлой. Центральни усадьбе хьайийлай химически лаборатори.

Къаьстта дика вӀаштӀехьдаьккхад агрохимически дешар совхоза йиьлагӀча отделене. Цига я деше болх бергбола агрохимически школа. Цунна кулгалдеш ва школе биологи хьехаш вола Самойлов Борис. Цу школе деш юрта боахама массе доакъошка балха боахкача къахьегамхоша. ХӀанз 20 саг ва цига дешаш. Дийша баьнча хӀаранена агрохиме школа чакхъяьккхай аьнна удостоверени лургда. Дешаш а сихбенна бӀаьстан кийчо еш ба совхоза болхлой.

ЧӀоагӀа терко тӀаяхийта къахьег укх деношка цу отделенерча Чагаев Имран керте латтача тракторни бригада коллективо. Цига хьалхаьа тоайир 29 трактор. Тракторашта ремонт еча хьинаре дакъа лаьцар трактористаша Цугаев Тапас, Маматиев Сайд-Эмина, Джабраилов Рукъмана кхычар. Сихха тоайир цига сеялкаш, культиватораш, лущильникаш, нохараш, маххаш, кхыйола инвентарь. Дика лора а ю цар из техника.

Техника лерттӀа ремонт йир цхьоалагӀча отделене Хатуев Ахьмада кулгалдеча тракторни бригаде е. Шоашкарча ерригача юрта боахама техника ремонт яь а баьнна техаи в тӀехь кхашкара балхаш дӀадоладе кийча ба бригада механизатораш.

Цхьабакъда, ишта дика дец совхоза кхыча отделеней гӀулакхаш. Батаев Таблихан управляющи волча шоллагӀча отделене хӀанз а тӀехь ца тоаеш кхоъ трактор латт. Цунга хьежжа сеялкаш, нохараш, маххаш а отделене ца тоадеш.

Кхы а вогӀа да кхоалагӀча отделенера гӀулакхаш. Из отделени совхозацара дӀакъоастаергья яхаш техника ремонт ера совхоза кулгалхоша цхьаккха новкъостал дац.

Совхоза центральни ремонтни мастерскешка а латт тоа ца еш графиках хьогге а тоаь хила еза пхи трактор. Цу тайпара кхоачамбоацараш отделенешка доллаше а сатийна Ӏеш ба совхоза кулгалхой.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

ВАЙ ДАЬХЕН ИСТОРЕ СИЙРДА ОАГӀУВ

Аханза даьда лаьтташ карадерздаьраш из исторически гӀулакх дӀадоладаь итт шу дизарца дувзаденна дег тӀара даькъала бувцаш цу берригнешка а моаршал дахьийтад КПСС Центральни Комитетой СССР Министрий Советой. Аханза даьда лаьтташ карадерзадара се це кходеш хьийга къа, йоах дахьийтача моаршал тӀа, сийрда оагӀув а хинна юкъегӀоргда вай Даьхен историена, коммунизм хьалъяр дукъа вай халкъо лоаттабеча къовсама.

КПСС ЦК-аеи СССР Министрий Советой дагахьа чӀоагӀа раьза хинна белгалдоаккх, новкъоста Н. С. Хрущева хьалхашка оттаяь, аханза даьда лаьтташ карадерзадара идей ерригача парте, дерригача советски халкъо чӀоагӀа, низзача дегаца хьалдаьца хилар. БӀаьш эзараш советски патриоташ Казахстана, СибарегӀа, Урала, Поволжья, Дальни Востока эрий аренашка бахар.

Болхлой класса, дерригача халкъа гӀо-новкъостленца, белгалдоаккх моаршал тӀа, кхьадиь шера целинникаша аьха Ӏодехкар 40 миллион гектар совгӀа керда лаьтташ. Довзаргдоацача доалаш эргадаьлар цхьан хана яьсса яьдача арений сурт. ХӀанз укхаза хьалъяьй электричество, радио, клубаш, библиотекаш а болаш йола дика тоаенна бӀаьш совхозий поселкаш.

Аханзен ардехи даьдача лаьттай йоккхий моттигаш караерзаяр, йоах моаршал тӀа, — из вай парте, дерригача советски халкъа йоккха котало я.

АХАНЗА ДАЬДА ЛАЬТТАШ КАРАДЕРЗАДАЬРАШ ДАЬКЪАЛА БУВЦ ПАРТЕИ ПРАВИТЕЛЬСТВАИ

Аханза даьда лаьтташ карадерздар бахьан долаш ялат дукха а дукхагӀа даккха йиш хилар Советски паччахьалкхенга. Аханза даьда лаьтташ карадерзадаьча районашкара итт шера кхы тӀа а 8 миллиарди 600 миллион пунт товарни ялат кхаьчар мехкага. Керда лаьтташ карадерзадарга паччахьалкхено дӀадахийтар дязза а кхы совгӀа а юхаметтаттад. Цул совгӀа, целинни совхозаша Даьхенна дена дукха дулх, шура, тха, кхыйола юрта боахама продукци. Целинни районаш хӀанз — из я хӀанзара боккха, чӀоагӀа механизировани лаьтта леладеш бола шера край.

Парте Центральни Комитетой СССР Министрий Советой къаьстте белгалбоаккх аханза даьда лаьтташ карадерзадеча комсомола, вай сий долча кагирхой боккха лоархӀам. Целинна кагирхошта карагӀдаьнна декалера гӀулакх дашоча оагӀонца дӀаяздаьа Ленински комсомола историена юкъе. Вай Даймехкара бӀаь эзар гаргга вах аханза даьда лаьтташ карадерзадарах доккхийча правительствени совгӀаташца белгалбаьхаб, хӀаьта аханза даьда лаьтташ карадерзадаьрех 272 сага Социалистически Къахьегама Турпала цӀи еннай. Моаршал тӀа белгалдаьхад целинерча къахьегамхой хьалда декхараш. Нагахьа санна хьалхарча этапе церна хьалхашка латта керттера декхар — керда лаьтташ ахара чотах ялат дукхагӀа доаккхалга хинналe, хӀанз целинни совхозийн йоаккхий ийш я, уж декхарийла а я, ялата культурай хьувкъамаш лакхеч тешамен хулга Ӏалашде, хьайбашкара йоала продукташ алсамъяха, хӀара гектара тӀара йоала юртбоахама продукци, из ахкарга кӀабоза мах хадаеша лок а беш, дикка лакхъе.

Из вӀаштӀехьдаккха йиш я производствана интенсификаци ера, лаьттахи техникахи пайда дикагӀа эцара лерда тӀа, хьалхалатта опыти Ӏилмана карагӀдаьнараш тӀаьӀертта юкъеяхьара наькъаца.

КПСС ЦК-аи СССР Министрий Совета чӀоагӀа дог тийша я целинни районашкарча къахьегамхоша ялат, дулх, шура, юрта боахама кхыйола продукташ йоахача керда доккхий толамаш доахаргхиларах, целинай сийле лаккхъергхиларах.

(ТАСС).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЕРРИГСОЮЗНИ КОПИЛКЕ ЦХЬА МИЛЛИОН

Хий, пар, электроэнерги, доагор, растворитель, кхуьйола реагенташ кхоира коллектив оьрдагIа йоаккхаш боккха организаторски болх бу нефтемаслозавода парткомо, хIана аьлча уж материалаш кхоирца Iалашмате дукха паччахьалкхен рузкъа кходе йиш я. Завода технологически хьашташка дIаухийта миллионаш тонн хий, бIаьш эзараш тонн пар, эзараш тоннаш доагори растворители дIалаьрхIача миллионаш соьмий маьхза пайда эца йиш йола керда резерваш хул заводе.

Эрригроссийски копилке цхьа миллион сом дилла декхар тIайийцад завода коллективо, дуккхаьа электроэнерги, пар, хий кходара чотах 300 эзар сом а долаш.

Соаккхра шу бедала кхоачамбоацаш хинчедале а 75 эзар сом кходир завода коллективо. Укх шера нормативни показателаш дукхагIа кхом беш дIаахийтара гIулакх шоай партийни бюро дийцар нов. Каплан секретарь волча маслинки блокен нов. Волошин секретарь волча парафинни производствен партийни организацеша.

Цул тIехьагIа хIара смене беседаш яьй агитатораша. Шоай сменай, установкай балхацара масалаш а кхувлаш дийцар агитатораша хий, электроэнерге, пара лерттIа кхом ца беш хилар, цунах доала зе дIадийцар. Цудухьа хIанз паччахьалкхен рузкъа кходара чIоагIа къовсам болабенна эрригача сменашка.

ХIара бригада электроэнерги, пар, хий, доагор кходарца карагIдьнначун хан - хаинахьа лоархIам бе вIаштIехьдергдолаш хозрасчета график оттаьй завода керттерча экономиста. Завода общественни проектно - конструкторски бюро новкъостелца экономически показателий графика оттаьй. Цудухьа, сахьатах, сменах чаккхьяккха езача бедала план йовзаш йола показателаш я хIанз хIара установке. Цхьан сахьата е сменах мел бедал чаккхьаьккхай хьахьоккаш я цу графика показателаш. НагахЬа санна сменах 60 сантиметр бедал чакхйоаккхе, цу гIулакха планах дIаяхийта еза 250 киловатт-сахьат электроэнерги, 4,5 тонн пар, 600 тонн хий. Царя прибораша хьахьоккхачен показателий лоархIам бича хьагучадоал установка оператора реагенташ мел кхоьлй е дукхагIа дIаяхийтай.

Уж экономически гIулакхаш шийй заседаке дийца а дийца завода эрригача установкашка на хозрасчетни график оттаелга дика гIулакх хилар администрацега дIахайтар партийни бюрос.

Цу тайпарча экономически системах белх барца укх шера дIабахача шин бетта хий 800 эзар тонн гаргга, 2 эзар тонн совгIа пар, электроэнерги 300 эзар киловатт-сахьат, доагор 400 тонн кходе вIаштIехьдьлар. ХIьта, хIанзлехьа а нормализованни материалашта дикагIа кхом бара шерра социалистически яхь яьржай хIара технологически смене.

Халкъа боахама рузкъан дикагIа кхом бу № 16 йолча установкерча нов. Меркулова, № 17 йолча установкерча нов. Малыханай, № 40 йолча установкерча нов. Волошина, № 19 йолча установкерча Шелубцева сменаша. Нормализованни материалаш дIаухийтилга шийй хан-хаинахьа нийсду цу сменашкерча эрригача коллективо.

Шоай декхараш творчески кхоачаш деш бола новатораш дукха ба заводе. № 16 йолча установкерча оператораша ни. Усастова, Треева, Исраилова, Берсанова хан-хаинахьа электроприборашца болх бе йолайолийт ларсви е центробежни насос. Маца малагIча насосаца мехкдаьтта продукташ хьалъувла еза хов, хувцалуча хиний лоархIам бу царех хIаране. Ха шийла хилар экономически дуккха а пайдакагIа да. ХIана аьлча, шелалагIа центробежни насосаца технологически режим дукхагIа мел лоаттаю пар кIезигагIа бов, паровни насосаш болх вIеянтагIа байтарца пар е электроэнерги кхоира, иштта творчески къахьегара оператор дика бовзаш хила веза насосий болх.

Кходаьча рузкъан лоархIам беш йола лицови счет йолаш я завода хIара смена. ХIаьта, уж экономически хьокхамаш производствении чарца дIалоархI социалистически яхья итогаш еча хана.

Материалашта а реагенташта а кхом бара хьалхлен метод яхье баьннараша цаккдаш дIа-хьа эцара профгруппашта новкъостал цу цехий партийни организацеша. Коммунистически къахьегама школашка Iомеш я уж къахьегама хьалха латта методаш.

Укх кердача шера нормализованни материалашта дикагIа кхоам бара завода коллективо йоаржаьча яхье хIацлехьа а доккхий толамаш даьхад. ДIабахача шин бетта 300 эзар сом совгIа кходаьд завода коллективо, хIаьта халкъа боахама химизаци ира дола тха совгIат а да из.

В. ЗАХАРЧЕНКО,
Нефтемаслозавода парткома секретарь.

АТЕИСТА КАБИНЕТЕ

Дика болх беш я нов. Сирик правлене председатель вола машиннаькъа культура ЦIагIара атеистически пропаганда кабинет. Iилман-атеистически пропаганда къахьегамхошта коммунистически кхетам балара беча балха дакъа хилар дика кхетадеш волча правлене членаша, шо-шоай разделаш а йолаш хоза кийчъяьй атеиста кабинет.

ДIачу ма ваьлла а бIарг кхетаргболча хьалтехай «Дынах марксизм-ленинизм» яхача раздела стенд. Наха юкъе дин арабалар, первобытни общестера ды, кхыдараш дика хьахьокх цу тIа.

Укхаза дика кхетадергдолаш хьахьекхад Iалама, дукен тамашийна хIамаш: малх лаьцара, цо лаьттан гонахьа го бахара схема, кхыдараш. Iилмахой: Коперника, Галилео Галилей, Ломоносова, академика Шмидта портреташ лоацца цаьнь автобиографеш а йолаш хьалтехад. Iалама къайленаш гучаяхарах Итальянски философ Лючилло Ванини вер дувнаш йола фотоиллюстраци йоалл атеиста кабинете хьалтеха. «Iаламера дукха хIамаш гуча а даьхад, хIаьта цунцара шоай низ совбаккхара дIахо хьы дукхагIа доахарг а да сага хьаькъало» аьнна дола В. И. Ленина дешаш да укхаза хьалтеха. Из йозув па дешаш тIехвалац кабинете чувена саг.

Кхетадергдолаш а дика а кийчъяьй хьалхара саг хьакилара стенд. Цу тIа дика хьахьокх саг маймалах хьахилара процесс, сага дегIа чулоацам, хIаьта «къахьегано хьаккелла саг» аьнна дола Ф. Энгельса дешаш.

Дика чулоацам болаш хьахьекхад К. Э. Циолковски аьнна «Сага хьаькъала котало яха дешаш. Цу стенда тIа гойташ я космически зама, космос караерзаяр, лаьттан искусственни спутникаш урагIъяхийта ханаш. Хьалтеха лоахк космосе баха ханаш тIа а йолаш ялхха а советски космонавта фотопортреташ. Цул совгIа стенда тIа долчча бесса дувц космически аренаш хьалхаря караерзаяьраш советски космонавташ хилар.

Укхаза иштта хьахьекхад «Iилманнеи техниканеи карагIдьнараш», «Художникаша дынах лаьца» «Хьакна гIулакх деш ба ды», «Иудеизмеи буддизмеи», «Сектантство», кхыдараш, иштта царех наха пайла зулам.

Цул совгIа, культура ЦIагIа болх беш я Iилман-атеизма факультет. Цига кIира цхьалла деша воагIа 66 саг. Цу факультета кулгалдеш ва № 46 йолча школера опыт йола хьехархо Колодий Анатолий Васильевич.

С. ЧУХАРЕНКО.

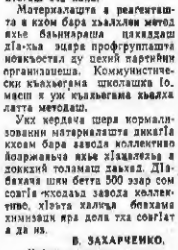

Слюдяной фабрика коллективо чIоагIа сий ду цеха начальник, коммунистически къахьегама ударник йолча Милькина Надежда Васильевнай.

Ше кулгалдеча цеха агитатора лла коммуниста Милькина болх бу ер дилагIа шу да. Цунга ладувгIараша хIара смена норма 120—130 процент кхоачашъю.

ДIалахача шера районни Совета депутаталла хержай Надежда Васильевна. Ше хержача наха шийгара дIадехараш дизза кхоачашду цо.

Сурта тIа: М. В. Милькина цеха болхлошца беседа еш я.

Н. Пашкова сурт.

Желтухин Алексей керте латта, ча клепальщикий, «Электромашина» яхача Прокопьевски заводе къахьегамхой бригадо оттаяьй шера 31 процент дукхагIа болх байтаргболаш йола къахьегама овсарле лакхъяра комплексни план.

Болхлойи специалистийи дерригга низаш, опытаца, инициативица, балха кхетамца беш бола инженерни экономически нийса йола план оттае дагадехад КПСС ЦК ноябрьски Пленум хинначул тIехьагIа. Хьахилар доллача хIаман, мелла зIамига уж дале а, лоархIам баь а цхьа гIулакх кхоачашлара оборудованехи инструментехи, балха хана хIара минутах пайда эцара, къахьегама овсарле дукхагIа лакхъяра уж тIадерзадаь а йола план.

Желтухина кулгалдеча, цхьайтта станока тIа — автомата тIа гIулакх деча бригада участке лоацца хана доккхий хувцамаш хилар. Дикача сахьата механизмо санна болх бу эрригача оборудоване, сецца латталга гетт ара кIезигдаьд. Из — кхоачашде лаьрхIа организационно - технически гIулакхаш чакхдахарах, къахьегам дика вIаштIехьбаккхарах, оборудоване эргахьахха тоаярах хьахиннар.

Оттаьча планах болх а беш, ялх сагах латтача бригадо 28 процент лакхъяьй къахьегама овсарле. Желтухин Алексей а цун нов. къостаьа а дIадоладаь гIулакх заводе хьаллаьцад. ХIанз укхаза хIаране ши-шийна оттаьча планах болх беш дуккха бригадаш я.

Сурта тIа (аьрдехьара аьттехьа): холодно-высадочни автоматий наладчик Сидоров Анатолий, бригадир Желтухин Алексей, клепальщик Серков Михаил.

А. Кузьмина сурт.
ТАСС фотохроника.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ СОВГIАТ

«Горскнефта» НПУ коллективо дукха рационализаторски предложенеш балха юкъеккухьаш хьинаре къахьег. ДIалахача шера паччахьалкхена итташ эзараш соьмаш пайда а беш 72 рационализаторски предложени балха юкъяйихьай.

Укх шера кхы а дикагIа къахьегаш ба рационализатораш. ХIанзлехьа балха юкъе йихьараш 8 рационализаторски предложени я, хIаьта балха юкъедхьа кийчъеш кхы а 16 предложени я. Царех цаI я № 2 йолчеи № 1 йолчеи установкашкара мехкдаьттен гази цхьана дIаахийтара кийчъяь предложени. Цо 60 эзар кубометр газ кхое торо хулийт. Рационализатораша дика къахьегарах мехкдаьттен гази йоаккхоча къахьегама овсарле дIалахача шера 65 процент лакхъенний, хIаьта мехкдаьттара къакъестача газах пайда эцар 85 процент лакхленнад. Январь бетта промысла коллективо планал совгIа араийнай эзараш тоннаш мехкдаьттеи бIаьш эзараш кубометраш гази. Къахьегама овсарле цу цхьан бетта 1,7 процент лакхъенний. Хьадоаккхача мехкдаьтта тоннаген кубометр газаген дIабола мах 2,7 процент лоабенний. ТIоанашка хий чудеттара чотах мехкдаьтта лаккхара январь бетта план 138,9 проценти, хIаьта тIоанашка хий чудеттара план 111,3 проценти кхоачашъяьй коллективо. Февраль бетта план иштта кхоачашъяьй цо. Кхы тIа а къахьегама темпаш лакхъеш къахьегаш ба промысленхой.

Д. ГАБАЕВ,
«Горскнефта» НПУ мехкдаьтта промысла заведующи.

Темпаш лакхъеш

Укх шера къаьстта дика къахьегаш я гортеплосета коллектив. Теплоэнерги дIаахийтара февраль бетта план 122,5 процент кхоачашъяьй цо, планах лаьрхIачул совгIа яьккха теплоэнерги 24,5 процент я. КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий решенеша дог гIоздаьккха, укх шера план хакал хьалха кхоачашъяра керда социалистически декхараш тIайийцад теплосета коллективо. КIезигагIа йIовхал йоаяра, нийса теплоэнерги дIа-хьаехийтара, керда объекташ балха юкъеехьара чотах шера план 25-ча декабре кхоачашъе лерхI цо.

Оборудованех биззза пайда эцаш хьайоаккхача теплоэнергега дIабода мах 0,5 процент лохберг ба. Паччахьалкхена эзар сом пайда а беш укх цхьан шера 10 рационализаторски предложени балха юкъехьоргья теплосета болхлоша. Сеташкеи абонентий пунктшкеи довду хий дIадахача шера доадьмчул 10 процент кIезигагIа хургда. Укх шера кхы тIа а 200 эзар кубически метр теплоэнерги дIалургья цу станце бахача наха. Ремонт ца еш планах лаьрхIачул 50 процент дукха гIа болх байтаргба центробежни насосашка, яьшка.

ТIайийца декхараш дизза кхоачаш я деш къаьстта дика къахьегаш ва слесарь Гончаров Семен, дежурни диспетчер Исаев Гилани, слесарь Ладнушкин Павел, кочегар Шкирко Анна, иштта кхыбараш. Квартальни план хакал дукха хьалха кхоачашъяра къахьегама темпаш тIа-тIа лакхъеш къахьегаш я гортеплосета коллектив.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ,
коммунальникий профсоюза группкома председатель.

10 ДИ ХЬАЛХА

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша дегаш уралттадаь хьинаре къахьегаш ба № 8 йолча гIишлон-монтажни управлене Титов Николая кулгалдеча бригадецара болхлой. Из бригада хIанз болх беш я № 69—70 йолча участке. Укх шера план хакал хьалха кхоачашъяра социалистически яхье яьннай ца нов. Ермоленко кулгалдеча бригадаца.

Нов. Титова кулгалдеча бригада хIанз хьалдотташ латта 64 квартира йола цIа хьалдоладир укх шера 10-ча январе. Планах из цIа хьалдетта дакхха деза апрель бутт бовшехьа, хIаьта бригадо дош деннад 20-ча апрелага ихача. лехьа из хьалдетта дакхха. Цу дакъе шоай хьинаре низи кхо ца деш къахьегаш ба бригада болхлой. Январь бетта план 118 проценти, хIаьта февраль бетта план 116 проценти кхоачаш а еш планах лаьрхIачул 3 эзар етта кирпичи кхоьлй цо шин бетта. Яхье яьначча бригада боккха къовсам лоаттабу квартальни план хакал хьалха кхоачашъяра. Квартальни план 10 ди хьалха кхоачашъе дош деннад оаха,— йоах бригадира нов. Титова. ХIанз цу бригада цхьа саг вац смена норма 115—120 процентал чухнахьа кхоачашъеш. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба каменщикаш Бесчетный Николай, Абакумов Владимир, Беззуб Лукерья иштта кхыбараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Декхараш кхоачашдергда

КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий решенеша дегаш гIоздаьха хьинаре къахьегаш я ЦРМЗ цехий коллективаш. Къаьстта дика къахьег А. Антонова кулгалдеча № 2 йолча цеха коллективо. Семилетка ялхлагIча шера план 25-ча декабре кхоачашъе, арахецача продукцега дIабола мах 0,5 процент лохбе, къахьегама овсарле 1 процент лакхъе, цул совгIа 25 рационализаторски предложени балха юкъе а йоалаь паччахьалкхена 4 эзар сом кходе социалистически декхараш тIайийцад цо.

Январи феврали шин бетта продукци арахецара план 105,8 процент кхоачашъяьй цеха коллективо, хIаьта планал совгIа 12 эзар сома продукци арахийцай, продукцега дIабода мах 8,3 процент лохбаьб, паччахьалкхена 4,7 эзар сом ахча а кходеш, 4,8 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Цар баь болх белгалбоаккхаш карара-кара тела ЦIе байракх еннай цеха коллективо. Шеко яц квартальни план тIехкхоачаш а еш итташ эзараш сомаш мах бола продукци планах лаьрхIачул совгIа цар арахецаргхилар.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба токараш А. Трофимов, Г. Буянов, П. Вехов, вулканизатор В. Лямина, вальцовщица Х. Гоманкова, иштта кхыбараш. Шоай балха нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

М. ЧАХКИЕВ.

ХИМИ — КОГА ГIИРС БЕЧА

Производствана керда техника юкъеяхьара хьинаре къахьегаш я Грозненски кога гIирс беча фабрика коллектив. Тайп-тайпарча чоалхане оборудованех шерра пайда а эцаш поточни конвейерни системах болх беш я хIанз фабрика эрригача цехий коллективаш. Кога гIирс беча лоархIаме дакъа дIалоац химе. Фабрика массайолча участкашка, масала кога гIирс тIеххьара арахецача, формовочни, айраш деттача участкашка, химе материалехи химикатехи боккха пайда эц.

Тайп-тайпарча спиртех, ацетонах, этилацетатах, бутилацетатах пайда ца эцаш цхьа участок яц кога гIирс беча фабрике. Кога гIирса айраш, кIоажош, берташ, иштта кхыараш хьаеча чIоагIа лоархIаме дакъа лоац химе.

Синтетически бутадиеновни каучукаях керда чуйа хьамча смесь хьаю. Кога гIирса чухнахьа чудуллача тIоарска кога метта дIайода синтетически каучукаях хьаю футор яха материал. Нитроцеллюлозахи дефиниламинахи хьаеча гранитолах дика пайда эц кога гIирса бовхьаш деча.

Кога гIирса айраш тохача къаьстта лоархIаме дакъа дIалоац химикаташа. Масала, перхлорвиниловни клей чIоагIа эшаш да бейгача кога гIирса айраш хьалтIалоатадеш, цул совгIа кога гIирс беча эшача органически растворителашка а пайда эц перхлорвиниловни кIувнах.

Кога гIирс хозбеча а йоккха моттиг дIалоац химикаташа. Пленка хьисапе кога гIирса материалаш хьаеча чIоагIа эшаш я Iаламеи синтетически лакха молекула йола хIамаш. Тайп-тайпарча клеел совгIа пленка хьисапе хIамаш хьаеча эшаш я шеллак, глифталиновни кIувнаш, идитол, поливинилацетат, кхы а.

Мел доккха хувцамаш хиннад кога гIирс беча. Дакха дикал йола кога гIирс хьабара керттерча даькъе де дезар да технологически режим нийса лелайр, химикатех бизза пайда эцар, технически хьалашкеи стандартагеи хьежжа парех дика пайда эцар. Хьалха хинна иккий пхьар яха дош кога гIирс бечара дIадаьннад, хIанзара вар йоккха говзал йола мастер ва, цунна дика хов механика, химе лу пайда.

Синтетически каучукаях хьадаь микропористи айраши кIоажоши долаш цхьан шера тха фабрико арахец 5 бIаь эзар пар кога гIирс. ТIоарскайя кога метта 31 эзар квадратни метр футор, 15 эзар квадратни метр гранитол, 30 эзар хьамча доалла кIадаш дIалохийт из кога гIирс хьабеча. Иштта тха фабрико арахец 550 эзар мугIарера кога гIирс, 400 эзар пар ейгача кога гIирс, 50 эзар пар модельни кога гIирс.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш дог раьза хинна хьел я лаьца тха фабрика коллективо керда социалистически декхараш тIайийцад. Оаха дош деннад укх шера синтетически каучукаях хьадаь микропористи айраш долаш 430 эзар бейга кога гIирс арахеца, производствана юкъе дукхагIа химикаташ кхахьа, цо торо хулийтаргья хьабеча кога гIирсага дIабодар лохде, цун дикал лакхъе. Кога гIирса айраш тохача дIаухийтача перхлорвиниловни клея метта дIадохийтаргда наиритовни клей, цо дикагIа чIоагIду айраш. ДикагIа качество йола «Экстра» яха микропористи айраш деттаргда кога гIирса. Полиамидах хьадеча кIоажошта метта хьадергда пропиленах кIоажош. Царна дика басар хьоккалу, механически тоадара аттагIа а хул уж.

Шерьергья фабрика химически лаборатори, дукха керда техника хургья лабораторе.

Кийча кога гIирс, цун дикалга лабораторе болхлой хьежа мара арахецац. Химически операцешка къахьегача болхлоша хими Iомаергйолаш дешар вIаштIехьдоаккхаш да тха фабрике.

Л. ШТЕЙНБЕРГ,
Грозненски кога гIирса фабрика директор.

ЛЕРТТIА ГIУЛАКХ ДЕРГДА

Грозненски машиннаькъа болхлой кийчо еш ба бIаьстийн аьккийн нах дIа-са кхувлара эшача гIулакхашта. Укх деношка йистебаьккхаб шийй болх опыт дикагIа йовзийтара вIашагIъеллача школа. Итташ болча ладувгIараша шийй балхах а хIаьта коллектива болх тоабарах а лаьца къамаьл дир коммунистически къахьегама ударник йолча дикагIча производственница Панашенко Лидис.

Иштта, шоай опыт дIайовзийташ къамаьлаш дир багажни кассира нов. Головина, болхлошани Попова, Макитантова.

Гучадаьха кхоачамбоацараш сихха дIа а даьха, болхлоца дийца ликалараш балха юкъедахьа лаьрхIад укхаза. Машиннаькъа болхлоша дош деннад пассажирий хьашташ Iалашдара хьинаре къахьега.

Г. АНОХОВ.

Грознерча машиностроительни арматурни завода коллективо хьинаре къахьег семилетка ялхлагIча шера план хакал хьалха кхоачашъе аьнна ше тIайийца социалистически декхараш сийленца кхоачашдара. Январи феврали шин бетти план тIеххкхоачашъяьй, планал совгIа дукха а продукци ара а хецаш.

Массаза а балха задане тIех кхоачашъеш ва слесарь Богданов Михаил Петрович. Цо чIоагIа новкъостал ду къоначa специалисташта балха практика Iомаеш.

Сурта тIа: М. П. Богданов (аьттехьарвар) ремесленни училищерча Хохлов Геннадеца карусельни станока ремонт еш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКА

АВТОМОБИЛАШ ЕЧА ЧЕПЕЛЬСКИ ЗАВОДЕ

Укх шера февраль бетта автомобилаш еча Чепельски завода цехашкара араддар керда, басара хьадж йоагIа автомобиль — цементовоз. Заводской конвейер тIара араьннача дуккхача кхыча машинел белгалйоалаш яцар из дIатIахьежача. Цхьабакъда машина хьалхашка седкъа тIа я болаш латтача шито тIаоа цукна машинаш ерий теркам. Щита тIа латт цхьа цифра — 25000.

Из машина юбилейни — доазол дехьа йохка еча машинех 25 эзарлагIа я.

Юбилей йолча хана дIаяха ха дагайохаш да-кх. Чепельски завода хьалха «дIаяха» ха кIезига я. ХIанз а къона я из завод. Предприяти дегIаяхара истори бакха дикача гIулакхашца белгалдаьнна да. ХIанзчул 15 шу хьалха Мессершмита хиннача завода цехех юхейиса гаргаш мара яцар укхаза. Венгерски автомобилаш хьае баьхкача болхлой эггара хьалхагIа белаш бе йохка йийзар. Цхьайолча цехашта тIа тхов бацар, цхьабакъда, станокаш тIара араювлар хургйолча машиний хьалхара оатхалаш.

Производство болх бе йолаенна ши бутт баьлар, хьатIакхаьчар торжествении ди, 1950 шера бIаьсти. Венгри мукъаяккха пхи шу дуза ди тIакхачалехьа болхлоша тIоараш а детташ завода коа гIолла эггара хьалхарча венгерски автомобилаца го баьккхар завода директора Ференце Бирос.

Цу хана дена 15 шу даьннад. Завода коа наIарех араьннай 60 эзар гаргга автомашин. Дунен дукхача мехкий наькъашка гIолла лелаш я уж. Африка песокашка, Азе лоамаш наькъашка, вай мехкарча йоккхийча стройкашка дIаргагу йиш я уж. ТIаьхьежача товш, низ бола уж машинаш дика лоархIаш я. «Чепель» яхача маркана чуйоагIа машинаш дуккхача тайпара я. Уж я грузовикаш, грузовикашсамосвалаш, низ бола тягачаш, доагор, чхьагIар дIа-юха кхухьа машинаш — цистернаш, кхыяраш а. Аллха машинаш арахийца Iаш завод. Шоаш хьабеча моторашца чепельцаша Iалашъю «Икарус» яха автобусаш ю будапештски заводи «Красная звезда» яха тракторaш ю заводи.

Кердаьа тIакхувш, арахеца продукци дикагIа хилийта гIерташ ба завода болхлойи конструктораши. Автомобилаш ераш де а доагIаш доаккхал ду соахка шоаш хьабаьча 180 говра-низ болча автобуса моторах.

Социалистически мехкашта юкъе цу тайпара мотораш эггара хьалха хьае йолаеннар Венгри я. Венгреи Советски Союзеи наькъашка цар баьча тохкамо хьагойт доазол дехьарча йоккхийча фирмаша арахецарел ужаш вIалла а воагIа доцилга а, хIаьта, цхьадолча хIамашта дикагIа долга а.

Венгерски автомобилаш ераш хьалхара машин арахийца 15 шу далар дезде кийчлуш ба хIанз. Цу денна хетаь май бетта Будапеште хьаеллача дерригдуненъюкъерча ярмарке тIа шерра гойташ хургда венгерски автомобилаш ерашта карагIдаьнараш.

Чепельцашта укх тIеххьарча хана карагIдьнараш гойтаргда Лейпциге, Познане, Пловдиве, Измире, Брно хургйолча выставкашка. Цхьайола керда, венгерски машинаш хьоккаргья Африке а.

А. СЕМЕНОВ.
(ТАСС).

ЭЛЕКТРОЭНЕРГИ ДУКХАГIА ЙОАККХ

ДIалахача шера ГДР-е яьккхар 48 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги, вешта аьлча, Бельге, Дане, Голланде, Финланде цхьана яьккхачул дукхагIа.

Республике электроэнерги йоаккх керттерча даькъе тайшача кIорах. Галле, Лейпциг, Котбус яхача из боаккхача моттигашка 25 миллиард тонн кIор ба.

КIор баккхара керттера центр хулаш латт Котбусах хIанз. Массеха шу даьннад цига электростанцеш хьалъеш латта. Хьалха хьалъяь хиннача Траттендорф яхача электростанцена доаллаха хьалъеш я Любенау яха йоккха энергетически центр. 50 мегаватт низ болча цхьайолча турбинаша хIанзе а ток лу. Укх деношка гIишлояхошеи монтажникашеи тохкам бара эксплуатаце дIаеннай 100 мегаватт низ бола шоллагIа турбина. Хьалхарчул 23 ди сихагIа вIашагIъеллай из. Республика 15 шу дузача денга цу тайпара низ бола ши турбина кхы а вIашагIйолла лерхIаш я коллектив. Цу тIехьа хьалъьергья 1.300 мегаватт низ бола электростанци. Цхьаьккха йоккха электростанци хьалъеш латт Фетчау яхача моттиге. 1200 мегаватт хургба цун низ.

Е. БАШМАЧНИКОВ,
ТАСС-а корреспондент.
Берлин.

ПРАГАНА ГОНАХЬА ДОШУВ ДИЙ?

Республика столицана юхе, Илова яхача районе хьалха дошув доаккхаш хиннача моттиге тохкам беш болча чехословакин Iилмахошеи геологашеи жоп дургда цу хаттара. Массехк бIаьшере хьалха а доаккхаш хинвад укхаза дошув.

«Ротлев» яха хьалха ден йола руднин кхы а кIоаргъеш латт, 170 метр кIоарга керда грекаш йохкаш я. Карта тIа хьатIайоаз хьалха дошув доккхаш мех хинна моттигаш.

ДIанхача бIаьшерашка дошув лехараш тIа ца кхаьчача кIоаргача моттиге дошув долаш хилараш геташ ба Iилмахой.

И. МАСЛЕННИКОВ,
ТАСС-а корреспондент.
Прага.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 12 март, 1964 шу.

ШОРТТА БАЬЦА ДААРАШ

Грозненерча къахьегамхоша шортта баьца дааран comaшн хилийтара беррига низ тlебахийта къахьег Грозненски колхозно-совхозни производственни управлене «№ 3 йолча сомийн баьца даарийн» совхоза болхлоша. Соахка тlехкхоачашъяй цар продукци яккхара план. Дукхагlа дlасениай Даьхенна кабуц, помидораш, хохаш, хьачаш, lажаш, баьца комараш, кхъараш а. Доккхий декхараш тlанийцад укх шера а.

Къахьегама дика хьокхамаш дехарах совхоза кхыча бригадашта юкъе белгалъяьнний кхоалагlа отделене чуйоагlа Сорокина Лидияс кулгалду бригада. Хала а чоалхане а ба коллективо кхоачашбу болх. Парникаш лелаеш берригаш 20 саг мара вац. Дика ка йоал цар шоашта тlаддлла декхар кхоачашде. 4 гектара тlа дlае еза хьалде кхача кабуц хlанзэзехьа а нийлхъаь 460 парникий рамашка дlасгlей бригадо. Нийлхъяра кхыча рамашка дlайогlа езаш я 160 рама чу дlайийна шоалагlа хьайоала кабуц я. Иштта дlайогlа еза 7 гектара лаьрхlа 240 рама чу дlайийна помидораш. 1000 рама дlадоацаргья цар. Кхыдола балхаш а да бригада коллективо кхоачашде дезаш.

— Къаьстта хала да дlайийна кабуц помидораш кхыча рамашка дlа-са, йогlа, яхаш дуьц, бригадира Сорокина Лидияс, — хlана аьлча лаьтта lо а бийша бе беза из болх. Шийлача хана нийлкъе мегац парникашка дlайийна культураш, цудухьа укх шера чlоагlа хала да тхона хешийла латтар баьхан долаш. Хlаьта а тхоай декхараш тешшаме кхоачашду оаха. Хlанзэзехьа а 300 рама чу дlайийнай оаха хьалха кхача нарсаш, помидораши кабуци кхашка дlаегlачуд, тlехьагlа ерригача 3000 соагlа йолча рама чу дlамкха а дlакхоргья нарсаш.

Соахка гурахьа деза болабир бригадо баьца даарий дика расадаш хьалкхеяра къовсам. Шенъе а тоае а езар 3000 соагlа парникий рама, хьатlаоза дезар цар чу дилла деза lаьржа лаьтта, ширдаьнна кхо, иштта кхьдараш. Хаинахьа шенйир коллективо ерригга рамаш, хьатаззар lаьржа лаьтта, иштта 2000 тонн ширдаьнна кхо. Укхаза дика къахьийгар тракториста Тришин Александра, Миронов Михаила, Джабраилов Махьмада. 700—800 тонн ширдаьнна кхон lаьржа лаьттеи дlадихьад парникашка царех хlаране.

Дике кийчдаьд бригаде бlаьстиа аьлча баьца даарий культураш дlакхоргйола кхаш. Кабуц, помидораш, кхьараш дlахоргья укхаза 16 гектар йолча площаде. Гуррахье а аьхад из лаьтта, хlаьта хlара гектара тlа 30 тонн а кхоачийташ дlатессад суперфосфат а теха кийчаьь кхо. Укх шера хlара гектара тlа 350—400 центнер баьца дааран хьалкхеде, аьнна тlаийца социалистически декхараш кхоачашдара минеральни органически удобренеща подкормка ергья бригада дlайийнача культурашта.

Бригада хьалхашка оттадаь доккхий декхараш ханнахьа кхоачашдара дика новкъостал ду агрохими lомаяро. Бригаде шерра-шера болх беш хул агрохимдешара кружок. Бригадира Сорокина Лидияс кулгалду цу кружока. Иштта лекцеш еш болхлошта отделене управляюще Тамбулатова Марияс, совхоза керттерча агронома Г. З. Черимина. Дукха хlоман lомадаьд царгара кружоке ладугlараша. Дикагlа дешаш а болх беш а ба Андреева Таисия, Голубь Клавдия, Космынина Федосия, Мачуцкая Луга, Шубина Баля, кхыбараш а.

Ан. [illegible].

ХlАНЗ А ТОАЯЬЯЦ ТЕХНИКА

Юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка латтача вгlара, доархlамерча декхарех цаl да лерттlа бlаьстанна кийчо яр.

Из болх дика лел Шаьла производственни управлене «Джалка» совхоза шоллагlча отделенерча яц. Зармаеви Бисултанови керте латтача тракторни бригадай коллективашка. Тракторааш, сеялкаш, культиватораш, нохараш, маккаш, кхыйола инвентарь бийъонца кийча а цу бригадашка. Цо хьахьокх бригадай коллективашa кlаийта къахьийга ца хилар. Цудухьа царна дукха аттагlа кургда агротехнически ха ца тулийташ юрта боахама культураш дlайийна яха.

Дика нахьа боагlа бlаьстан балкашта Чамаев Сум-lумар керте латтача тракторни бригада члена а. Ше бригадиралла болх бу дукха ха еце а нахьа санна эргабаьккхаб цо бригада болх.

Цу тайпара дах бlаьстан кийчо яра балхаш массе бригадашка. Дукха кхоачамбоцараш да совхозе цхьоалагlча отделена (управляющи нов. Джаппарханов). Цига хlанз а бе[illegible] бийъонца болабенабац хьажкlаш дlаюа квадратно-гнездови селхаш тоае. Ши комплект дискови маххаш полевой стане дlаихайсе дада. Хlаьта уж хlанзчул тlехьагlа тоадеш вlашегlдохкеи дезаш да. Тоаяза я цар сейкла дlаюа сеялка, ремонт яь яьлие машинаш а во тоаьй.

Во доал ду отделене дукхагl йолча техникана. Мукх, в йиаь хоттал латт массехк культиватор. Из хьал хlара денна гуш да отделене кулгалхошта, хlаьта а уж гlалаташ дlадоацаш бац уж.

Хьажкlаш дlае ерабала йиш йолаш бац алхлагlча отделене къахьегамхой а. Цига кхаь квадратно-гнездови селках цаl мара тоаьяц.

lалаьмате во лоаттаю цу отделене минеральни удобренеш. Полевой стане ахканерча кхоален кlал ладар тlа а ухаш улл аммиачни селитра. Цунна юкхе суперфосфат улл. Из а цу тайпарча воча хьала тlа я. Кхертlо санна чlоагlъенний удобре[illegible]

Уж кхоачамбоацараш кургдацар нагахьа санна совхоза дирекце цу доархlамегlарча гlулакхе дана тlехьожам лоаттаборе.

М. ЗАКИРОВ.

Лерттlа гlулакх деш ца хилча

Хьинаре къайлегаш дlадоладьхар ер керда шу Урус-Мартана производственни управленерча «Самашкинский» совхоза цхьоалагlча отделенерча шурий-товарни ферма хьайбаш лададераша. Январь бетта план йоагlачуя 4,5 центнер шура совъяьккхар ферма коллективо. Из дар цу лоархlаберча гlулакха йоагlа тарио еш хилар.

Цхьабакъда, укх тlехьарча хана ферме йоаккхаш йола шура цхьаьа санна эшаенний. Хlанз январь бетта йоаккхаш жиппачоа 70 процент мара яккхац.

Шура эшаенний доахан во кхаьбарах. Кlезигагlа тел йол, силос, кхоачамбалла хилац барда. Даьйлахьа 5 тоннага кхаччаьца хила беза барда 3 тонн соагlа мара хилац.

Шура эшалуш латтиага дlахабтад оаха совхоза керттерча зоотехника декхараш кхоачашдеш волча нов. Тепсаевга. Хlаьта цо а тхона деш цхьаккха тайпара новкъостал дац. Совхоза кулгалхошта дlахайча бакъахье да нагахьа санна хlанз оаха шура яккхара план кхоачаш ца йойя дlахо йодача хана юхатlеьыкхе хьа хургдолга.

А. МУСАЛАТОВА.
Б. ШАМАЕВА,
ферма доаркаш.

Ставропольски край. Iилманий педагогически балха тlаь яхийта шу дlаденнад Ставропольски юртбоахама институте агрохимех понвеседенна кафедра заведующе профессора Георгий Иванович Челядинова.

Цун Iилман тохкамий дарже уллаш Къилбаседа Кавказа лаьттаж lомадаран керда гласифякаци ярая хетабаь массехк болх ба. Кепа теха арабаьккха профессора Челядиновe тиъаь пинъ болх юртбоахама вузайи техникумийи студентай дешара пособеш а хиина дlаэттаб.

Дукха ха а лиз а дlалу Георгий Ивановича юрта боахача къахьегамхошта агрохимически кхетамаш доаржадара. Из бlаргато йиш я кхай тlа, ферме, опытни станцей болхлошта юкъе, лаьттан химех чуйенна а пунах лаьца чуйийна къамаьл деш а, е колхозий лабораторешка лаьттанна тохкамбеш воллаш.

Сурта тlаь юртбоахача Iилмай кандидат профессор Г. И. Челядинов.

В. Михалева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДАЬХЕННА—ДУКХАГIА ШУРА!

* * *

Ферма болх тоабе беза

«Назрановский» совхоза Iаьлий-Юртарча шурий-товарни ферме кlезига йоаккх шура. Февраль бетта паччахьалкхена 180 центнер шура дlакла езаш хинначa цу ферма коллективо хlаснияр 92 центнер мара яц. Планах лаьрхlачул 88 центнер кlезигагlа яьккхай укхаза шура. Дошка за [illegible] боахама.

Iаьхар дисад дукха долхаш, хьайбаш воча фуз да... тайп-тайпара бахьанаш доах ферма кулгалхоша болхи хlаллхарбеелара. Хьайбаш хенахьа бугlо а шуйлаш искусственни осеменении ца яра беше-и ферма кулгалхой ба, хlана аьлча из декхар тlаийнна дац цар [illegible] укхаза.

Цул совгlа дийнахьа 640 килограмм шура [illegible] доархlаш йола яьяк, дагадохарах сина а яц, йолаш йолча торопинка а хьаша оттаь я. Из кхоачамбоаце декхарийла ба ферма болхлой. Хlаьта а беррига из тlабахийта шура дукхагlа яккхара къовсам ца лоаттабар бахьан долаш 70—75 процент мара кхоачаршбыш план. Дукха кхоачамбоацараш да укхаза. Масала, каст-каста телхаш деи распорядок, ханнахьа дlа ца дулаш тlехьадоах довкъар, хийналья шоаза молаке деза хий цкъа мара моладац, из я цкъаза готтара тlехьа молаку. Ферма дlаеттаь а хьайбашта хlан хьарпаш даь а ца боалаш лелкъа ха хул, даим хилаш хьайбашта хьалхашка тук, мел, наттахьа а хилад барла. Дикагlа дуаргдолча тайпара тоехаш доакъар, кхы а да укхаза кхоачамбоацараш. Уж чlоагlа lатъь шура яккхара, цхьабакъда, ферма заведующеца дага а дац уж дlадаха. Сагота вац ир цу гlулакха.

Iаьлий-Юртарча шурий-товарни ферма коллективо шай декхар дизза кхоачашде деза. Из дуларгда хlара доарна тешаме къахьеге, шерра-социалистически эхь йоаржаь шура яккхара къовсам лоаттабой, хан-ханнахьа, кхаба а гlулакх лоаттаде а деза хьайбашта. Пайда эца беза хьалха латтарий опытах, шийга делае еза учет...

М. ЕНСАЕВ.

ШУРА ДЕННА СОВЪЮВЛ

Хьинаре къахьегаш я Урус-Мартана производственни управленерча «Красноармейский» совхоза цхьоалагlча отделенера тхо шурий-товарни ферма коллектив.

Керда шу дlадоладенначa дийнахьа деиз къаьстта хьинар айдения къахьегаш ба уж. Ферма хьайбашта доакъар зоотехнически рационах, дукхагlа пайда дургболча тайпара техар дукхьа къовсам лоаттабу тха скотницаша Исмаилов Жамалпайнас, Иеаев Мовтас, Ахмоп Ярагlе, кхыбараша а.

Шортта йол, силос, барда, кхилона доакъар ханнахьа теламкъ хиларах дlабахача шин бетта ферме 63400 килограмм шура яьккхай. Из а дlадахача шера цу хана яьккхачуя 5600 килограмм дукхагlа. Хlара фуражни lэттегара нийнахь-буссе йоакхха шура 1,4 килограмм тlаккийтай. Из ва толам бац. Укх lаа замалахь шура эца ца ен тхо чакхдаьча тешшаме ала йиш я дlахо йодача хана шура яккхара йола пачхьалкхан план кхоачашъергья аьнна.

Шура яккхара даькъе хьинаре къахьег доаркаша Эпильхянова Аппатус, Иеаева Зинаc. Цар а доккха дакъа лоац ферма шура алсамъяккхара.

Боккха пайда лу тхона доахана карбомид телаво а. Цу гlулакхо шура совъяккхара наьха санна новкъостал даьл.

КПСС ЦК февральски Пленума решенеш кхоачашъяра хьинаре икъ ца кходеш къахьегаргда оаха дlахо йодача хана а.

С. ДОЛАЕВА,
«Красноармейский» совхоза доарка.

ВlАШИ ГlО ДЕШ

Лоалахарча «Терский» совхоза бахьйлошна социалистически яхье а ялна юртбоахама продукци дукхагlа яккхара тха «Надтеречный» совхоза коллективо тlагlертта къовсам лоаттабу дукха ха я. КПСС ЦК февральски Пленум хьаеллалеьра хьалха тхо долча баьхка тха хьайбаш боахаита хьожаш а шоай опыт тхона хьалуш а хилар «Терский» совхоза хьайбаш лададераш. Дlабоалача хана тхо дийхар цар шоай бадхага [illegible].

Хlанз дукха ха йоаццаш хилар «Терский» совхоза тха шурий-товарни ферма доаркаш хьайбаш лададераш. Чlоагlа теркам тlабахийта lомайир оаха карбамидаца хьайбаш кхабара йола тхоай лоалахой балха опыт. Иньлагlча отделене зоотехника А. Мизаева, доаркаша И. Бородкина, З. Даудова, практически хьахьекхар тхона доакъара лаьрхlа карбамид иштта кийчъю. силосаца из иштта эю. Шоллагlа шу да «Терский» совхозе карбамидаца хьайбаш кхоаба, из бахьан долаш соахка 1962-ча шерарчул итташ центнераш шура дукхагlа яьккхай совхозе фермашка. Шура мел лахкъаьнней хьахьоах укх масало, карбамидаца телалехьа [illegible] 140—150 килограмм мара шура яккхацар ферме, хlаьта хlанз 1160—1180 килограмм йоаккхь.

Иштта лаккхъаьнней хьайбоалкхачl [illegible] хьалад а. Хьалха 3,5—3,7 процент мара ца [illegible] хьоалал хlанз 4,2 — 4,5 процент я. Хьоашалгlа даха [illegible] дика хайра тхона карбамидах боккха пайда боалаш хилар. Тхоай ферме ца [illegible] гlулакх дlадоладе чlоагlо а ях цlахьхар тхо. [illegible], карбамид нора ца йоагlаш кхьа ха [illegible] оаха. Укхаза а новкъостал дир тхона лоалахоша.

Нагахьа санна тхоай лоалахошта эшаш хlама хилча тхо а дlасаш юстара, новкъостал де кийча хул. «Терский» совхоза хьайбай боахамашта йол эшаьга лайта 250 центнер йол елар оаха.

Хlаьта «Терский» совхозе хиннача хана тхона чlоагlа дезахетар доаркайн бежа lуйя болх дика вlаштlехьбаьккха хилар. Къаьстта кхоалагlчен йиъалагlчен отделеней фермашка дика дlаоттабаьб болх, укхаза цlаккха а телхаш ден распорядок, ханнахьа кхоачашду доргга а балхаш, кхойбу доакъара, денна овла я, юсташ а дlатал доаркаша, шоаш хьаьыкха шура. Дика дlаоттадаьд укхаза доахана искусственни [illegible] еги а иштта кхиаараш а.

Кхыча отделеней шурий-товарни фермашка тхона гучадьилар цхьадола кхоачамбоацараш. Масала, шоллагlча отделене шурий-товарни ферма помещенешка геттара бlеха я; доаханна кlал а ухийташ дукха йоли силоси йоаю. Хилийта йиш йолаш дац уж тайпа хlамаш, оаха вlалла а къахетам ца беш критика йир царна, болх тоабара эшар хьийхар.

Юртбоахама хlара болхло декхарийла да хьайбай продукци алсам дукхагlа дахкхара низа хьинарца кходеш къахьега. Цудухьа хlаране а кхоачашде деза тlаьлла декхар.

Оаха гучадаьха кхоачамбоацараш дlадаха раьза а хиина шоай болх тоабе а шура дукхагlа йоаккхаргйола гlулакхаш вlаштlехьдаха а дош делар «Терский» совхоза шоллагlча отделене шурий-товарни ферма доаркий коллективо.

Дукха пайда бенаб тхона вlаши тlахьожам лоаттабаро. Тlайоагlача хана а вlаши гlодерга оаха, гучадовхаргда кхоачамбоацараш, беррига низ тlабахийта къахьегаргда тхоашта хьалхашка оттадаь декхараш ханнахьа а тешаме а кхоачашдара.

М. АХМАРОВА,
РСФСР Лаккхьарча Совета депутат, Ингушски производствен и и управлене «Надтеречный» совхоза доарка.

ЛЕНИНГРАД. Доазалга далача гlажашца къувса йиш йола котамаш кхеьвй ветеринарни институте профессора П. М. Сопикова цlий чудеттара методаца. Кердача фух йолча котамех цхи килограмм хул, хlаьта шера 180 а кхмметтал 200 а фуъ а ду цар. Iилмахочоа хетачох, цига белгала гучаьннай гетерозис — шин фу вlашегlтохача хана хьахулаш бола, Iилманна хlанз а биззза боаланза бола боккха низ. Вlашегlтохара профессорга Сопиковга тlехьара хьакхъача фуш дар цlаккха а шин килограммал доккхагlа дозал доаца леггорнаши австралорпаши. Австралорпай чернушкиех шприцаца хьедьиккха цlий экспериментора деттари яхача фух йолча котамий кхыхашка дийттад. Цlий деттара юкъера хамаш а, цун боарамаш а опытни наькъаца уттадаьд профессора. Хьайбашта а эксперимент яь П. М. Сопикова. Цlий дlачу-хьачу деттара методаца дикагlа дола кролинний фу хьакиннад цун.

Сурта тlаь «Ленинградски дlай» яхача кердача фух йолча котамий фуаш инкубацеиа кийчдеш йовлл «Большевик» яхача балхазарий завода селекционни птичника оператор-сортировщица.

И. Баранова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТРАКТОРИСТИЙ КУРСАШ

«Назрановский» совхоза вlашагlъехкий механизаторий курсаш. Бигь бетта лаьрхlа я цар дешара программа. Хlаьта укхаза дешаш ва прицепщикаш а мугlарера болхлой а хиина 40 соагlа саг. Специальность lомае безам ба цар.

Хургболча механизатораша хlаьлй а lомайий юртбоахама техникина болх бе хара эшаш йола теори, иштта хьийхад царна агрохими. Укхаза занятеш ю совхоза керттерча инженера, механикаща, агронома, кхыча говзача специалисташа а.

Совхоза ремонтно-механически мастерсне практически болх беш ба хlана къона трактористаш. Шоаша хьехачох цхьаьккха а хlама туьла ца долийташ беррига теркам тlабахийта ладугl цар. Денна лакхъю шоай практически говзал. Вlаьстан балхаш доладаларга хьежаш ба уж, уж ханнахьа чакхдахара шоай низи хьинари кхоаергдолаш бац.

Р. МАЛЬСАГОВ.

НОХЧИЙН ГlАЛГlАЙН ЛИТЕРАТУРНИ МЕТТАЙ ЙОАЗУВ ЭРГАДАЬККХА ТОАДАРА ХЬАКЪЕХЬА

КПСС обкома бюрос Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Советос сецамца къаьстта алфавитно-орфографически комисси вlашагlъеллай, хьалхашка оттадаьй республике чlоагlа доархlамерой актуальни декхараш а долаш: нохчийн гlалгlайн литературни меттай алфавиташ орфографаши эргаьаьха тоаелга, бокъонца болча литературни меттаца дlаоалалуш йоаце еррига вlашхадовлаш царна юкъера дlайоахкара, терминологи мамогга дукхагlа гаргайовлаелга а. Хlаьта иштта цу меттаех йола дешара планаш, программаш, учебникаш бокъонца цхьан лер тlа йоахидара а. Цу тайпара, мадарра аьлча комиссе декхар да нохч-гlалгlай йоазув эргадаьккха тоаделгеи общеобразовательни школе нохчийн гlалгlайн литературни меттащ хьехара дешаш овлангара дене тоаделгеи.

Историе хьакъехьа дийцача, нохчийн гlалгlайн йоазув а йоазоп меттащ а хьахиннад 20-гlа шераш дlаладеннача юкъе Къилбаседа Кавказа советизаци яьчул тlехьагlа, хьалха тоlадаь даьхкача къамий культура дегlакхулдара хьакъехьа В. И. Ленина парте йоккха йоккхо еш хилара долa тешал да уж.

Шийн декхар кхоачашдаь йола латинска алфавит яр Нохч-Гlалгlай мехка 1938 шерага кхаччалца. Цхьабакъда, кано хьахьенхар латинизированни алфавит тlаьlа дукхагlа дlадехараща тардуш ца хилар.

Латински графико юкъ йоахар нохч-гlалгlайн эрсийн йоазонна юкъера, вlашдухьаленаш уттайора цу графикашта юкъе, хlаьта цо а шийн аргlанна новкъарле йора дешархоша нахьнен эрсийн меттащ lомадаро.

Эшаш хиннар вежарашка доала халкъаш вlаши гаргеозаргдола средство, эрсий мотт lемабе кагийча халкъашта аттагlа хулийтаргдола средство а хиина дlаоттаргйола алфавит яр. Цудухьа нохч-гlалгlай йоазув эрсий алфавита ларда тlа дахарах къамий метташи цар йоазуви дlахо дегlа доаладаргахьа баккха боккха революционни гlа хилар.

Новкъа дале а, лингвистически общественность, наьна мотт хьеха хьехархой-практикаш шерра юкъе ца озаш, сихха оттаьча, цу алфавиташ шераш нахьча алфавиташен орфографенен юкъе цlенкашуттара кхоачамбоацараш да.

Вайнахьа — нохчий, гlалгlай, бацой — меттащ хьалха латтача эрсий lилма тахка доладьа 18-гlа бlаьшере чаккйоалача хана деза, кlаьта 19-гlа бlаьшере юкъекхевьчача хана арадаьлар царех садаь чlоагlа маьлера, хlанзьай денешка а шоай доархlам боанза дола хьалха латтача эрсий lилмахой академика Шифнера, П. К. Услара, Бартоломея балхаш. Нохчий хьехархо а просветитель а хиннача Эльдарханов Таьштамара вlаштlехьдаьннад пачхаьа администраци цензуран духьаленех чакх а ваьнна, нохчий букварь кепа теха аракаккха. Цхьабакъда, дуккхача наха вlаши бузам лоаттабеш сердало эшаш йолча средства хьиеене а нохчийн гlалгlайн йоазув дlаэттад ала йиш яц вайга, лакхе вай белгалдаьяхчачa тайпара, 20-ча шерашка деиз [illegible]. Нохчийн гlалгlайн литературни меттаща йоазуви эргадаьха тоадара гlулакхе маьхера пособеш я вайнаьв меттаех советски lилмахеща профессораша Н. Ф. Яковлева, А. Н. Генко, Ю. Д. Дешериева а, хlаьта иштта наьна мотт дика бовзаш хиннача З. К. Мальсагова, Х. Э. Яндарова а яздеь балхаш.

Ховш мадарра, моллагlа алфавит дика доарl, нагахьа санна хlара оаз-фонема йоазонна юкъе ше белгалъяьккхара цхьа алап мара доацаш а яде, хlаьта хlара алапо хьахьокхар цхьа оаз-фонема мара йоацаш а дале. Алфавит дика дархlо мегаргдаш цунна шолкен кхолкен алапаш а хlаьта иштта тlен кlали детта хьаракаш а доаш из дале. Цунца цхьана алфавитаца алапаш дукха хургдоаца гlулакх ве деза. Уж деррига дlадехараш массаза а хилаш цхьаеа тардургдолаш. Алапаш дукха ца хилийтара духьа цхьаза цхьайола оазаш-фонемаш шишша алапеца а, хlаьта иштта тlин кlаля хьаракаш деттача алапашца а язъе езаш хул. Хlанзарча нохчийн гlалгlайн алфавиташта ларде уллар эрсий графически система я. Из найса а пайдане а хилар шеко йоацаш да.

Малагlа кхоачамбоацар доалаш да хlанзара алфавиташ? Эттара хьаьаха из да цхьа графически знак массехк маlан долаш хилар, масала: х, хь (хlаьда мукъаза х), хь — (тlехьарча сигален, фрикативни, къора мукъаза алап; хl — лакашкара, фрикативни, къора мукъаза алап; кх — тlехьарча сигален къора. Делха мукъаза алап. Дlаугlа йича ховргда, берашта дешар хьехача хана «х» яхача алапа тайп-тайпара бувзамашкара деррига маlанаш царна lомаде гlертташ волча хьехархочунга мел халло кхоач. Хlанзара нохчийн гlалгlайн алфавиташ формеина эрсий графически система доазонашка юсаш яхе а, зоние доаца алап йзаргаре дlаиккхача, мадарра аьача [illegible] алапаш — фонемаш а цар бу[illegible] а маlанаш хьатойтара принци[illegible].

Вlаштlехьа-тlехьа цкъо знакаш кхъар, ь — зовнерча шиниа алапа юкъеи дош чакхдоалача латтача зовнерча алапа тlехьеи, шолла алапаш ц, хь, къ хазар эрсий йоазонца тардуш дац: цхьаьлха дича а къамий алфавиттий дикал ларха йиш яц цунах. Алапий маlан цхьан дергагlа ца хилар, цар дикала башхаленашка хьежжа, тар ца лу дlаиаккха деза. Масала, масаллолча кавказски, эрмалой, хlирий метташка зовне доаца къора лелха алапаш цхьалхе шолхен духьале йолаш хила йиш я. Зовне доаца уж шолха алапаш l яхача алапа новкъостаца яздэр шай никъ болаш да: «п—пl», «н—пl», «т—тl», хlаьта хх—къ яздаро из система толхаю.

Алфавитно-орфографически комиссена хьалхашка латта декхар нохчийн гlалгlайн алфавиташ овлангаро деце кувцалга дац, цул декхар да цхьатарра а вlаши гаргa йола эрсий, нохчий, гlалгlай меттай оазаш лаьрра юкъе вlашдукъаде хургйоацаш, эрсий алфавитедарча хlара алапа маlана цхьаи хиина лоархlам а беш, эрсий графически ларда метта а лоаттаеш, уж эргаьха тоаелга. Советски школей опыто хьахьокх, латински алапашца деш хиина йоазон уйла а ев эрсий графически ларда тlа дахаро общеобразовательни школашкеи кхийнарашта йолча школашкеи эрсий меттала санна, иштта аьамий меттала а дешар lомадалга иштача доаккхаш хилар. Нохчийн гlалгlайн орфографена юкъера кхоачамбоацараш хьакхуа керттерча дахъе цу шинна а алфавиташарча кхоачамбоацарехи а иэдара фонетически принципаш гlулакх доацаш телхарехи.

Хlанз доаш дола орфографей кхоачамбоацараш дlадоахача хана, тхона хетаргахь, укх керттерча положеней доархlам бе беза:

1. Шьрача районашка бахача нохчийн гlалгlайн литературни меттай диалектически ларда чlоагlъяр, хlаьта литературни меттащ дlаьхий хургдолаш йолча еррига диалектий башхалонех пайда эцар.

2. Ца йоагlащ цхьаккхьа башхалонаш дlахара наькъаца нохчийн гlалгlайн орфографически бокъонаш гаргаознага. Масала, цхьацца слогех латтача дешашта тlехьашка «ы» алап яздара къаьстта бокъо юкъе а ела чоалхане хlана хулийт гlалгlай орфографи, нагахь санна из оаз цхьанна а гlалгlай е нохчий диалектица вlаьла хозаш ца хилча? Цу хьадагалаьнача орфографически бокъоно дукккача хьаьле дешархошта хала хулийт метта морфологически боарамаш а предложенена юкъерча дешай бувзамаш а.

Меттаща [illegible] а нохчийн гlалгlайн меттащка хаддаиза тlаетталуш а йола советизмаши интернационализмаши эрсий орфографически боарамаща хьежжа язъе еза, доаке. нохчий а гlалгlай а орфографешка цхьатарра.

Алфавитайи орфографически боарамаш оттадеча хана бизза лоархlам бе боагlа уж тар ма лу чоалхазне, атта кхетаргдолаш хилийтара, хlаьта из де вlаштlехьа а дарга, хlана аьлча букцача литературни меттан йоазонца юкъе уж дlахадарна юкъера башхадо атта дlаиаккха йиш йолаш я.

Нохчийн гlалгlайн школе lомабеш кхо мотт ба: наьнен, эрсийн, доазол дехьарча меттаех цаlа, хlаьта еррига дисциплинаш эрсий меттала хьехаш я (2-ча классера деиз дlаболабеш болча наьна меттагарен литературагарен дlаиккхача), хlаьта дешархоша эрсий меттала эцаш дола кхетамаш бархl шера школа йистеньккха уж баьча эрсий меттала хьехача техникумашкеи юкъера школа йистеньккха баьача вузашкеи деша баха царга йиш хургйолаш хила деза. Кхетадеш да, цу хьалашка общеобразовательни школе дешара плане юкъе сахьатий эттара дукхагlа эрсий меттан литературанен къовстаде дезаш хилар, хlаьта шоашкара хьадага а баьца лелаеча бокъонашца а гlулакх довцаш чоалхане аьлча алфавиташкераи орфографешкерен кьайоагlача бокъонашца наьна мотти литературен хьехилга халча дахьа дагlаш.

Хьоахадеьча дисциплинаех йолча программай боарам дешархоша баьах а йоазонца а деш дола къамаьлаш дегlвахарен эшаргахь хьежжа цар грамматически боарамаш lомадарех декхараша оттабе беза.

Нохчийн гlалгlайн меттаехи литературахи йола программаш а, иштта учебникаш а дешара плана сахьаташкеи нохчий а гlалгlай а алфавиташтеи орфографенен юкъехоргдолча хувцамашкеи хьежжа кlезигъе еза.

Догдоахийла а алфавитно-орфографически комиссе шийн декхараш ниса кхетадергхиларах, пайдаьха меттай lомадара эрсий лингвистически lилманна кергаlдаьнарех дика хьежа пайда эцаргхиларах, хьехархой-практикаш кеса йоазон болхлой шийн балха юкъеоза цун вlаштlехьдаргхиларах, — шийн декхарех из лоархlаргхиларах, хlаьта вай сийлахь-йоккхача замалахьа лела хьакъдола йоазув долаш нохч-гlалгlай халкъ хургхиларах а.

В. ГАБИСОВ,
КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретарь.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Н. С. Хрущева докладах доазол дехьарча кепа йоазоно дувцар

ВАРШАВА. «Советски юрта бахам дегlабоалабарга 5.400 миллион сом», «СССР экономика хlанзара декхараш», «Н. С. Хрущев СССР юрта бахама проблемай хьакъехьа» — керте дахь цу тайпара йоазош а долаш польски кепа йоазоно. дикагlа бlаргагургйолчча моттигашка кепа техай партийни; советски, юртбоахама органий кулгалдеча болхлой совещане Н. С. Хрущева аьча доклада изложени. «Трибуна люду» яхача газето белгалдоахих, Советски правительствана керте латтачо КПСС ЦК февральски Пленума решенеш кхочашъярча дуьйладенна долй хьалха деккараш оттадаь хилар.

АЛЖИР. «Пепль» а «Альже републикэн» а яхача алжирски газеташа хьалхарча агlош тlа кепа техай Н. С. Хрушева доклада тlера йоккхий моттигаш. «Альже републикэн» яхача газето къаьстта белгалйоах къонача кадрех тешара хьакъехьа, целинни лаьттанашкарча къахьегамхой толамий хьакъехьа, колхозашкеи совхозашкеи производствана планировани яра хьакъехьа, цастта керда къахьегама паспорташ юкъедахара проект юкъа йоалаергхилара хьакъехьа дувцаш йола доклада тlара моттигаш.

РАНГУН. «Керда доккхий деккараш латт Советски Союза хьалхашка», «СССР экономикан юрта бахамен проблемаех доклад ю Хрущева» — доккхийча алапашца керте даьча цу йоазонашта кlал Бирма газеташа кепа тох Н. С. Хрущева доклада изложени. Чlоагlа тергам тlабохийт газеташа хьаьккхача продуктий дукхалген дикалген хьежжа материальни гlойле ялаза ярг ца хилара хьакъехьа дувцача Советски правительствана керте латтачул дешашта. (ТАСС).

КИПРСКИ ДЕШАХ ЛАЬЦА СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛА Н. С. ХРУЩЕВА ЯХЬИЙТАЧА ПОСЛАНЕНА США ПРЕЗИДЕНТА Л. ДЖОНСОНА ДАЙТА ЖОП

7-ча феврале кипрски дешах лаьца СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева яхьийтача посланей 5-ча марта жоп дайтад США президента Л. Джонсона.

США президента жоп луш ше яйтача послане тlа Советски правительства Кипрерча хьалеи кипрски деша Вlашагlяхийттача Штатий позицеи баьча маьха ше раьза ца хилар дувце а, цунца цхьана по йоах, вувза раьза ва ше, Малхбоален Средиземноморьера хьал ирлулга дlадаккхар — массене а юкъарча хьаштех да яхача Н. С. Хрущева хьалхавьккхача уйлана. «Арахьара нна тlабоагlаргбола гlулакхаш хьал ца хьадайта гlерта деза вай деррига а, — йоах послане тlа. — Са дош дала йиш я Хьона чlоагlа из уйла йолаш сай правительство хилара. Хlаьта со бокъонца дог тийша ва, господин Председатель, из цу тайпара Хьа правительства уйла а хилара».

Занзибаре лаьттанна национализаци яр

НАЙРОБИ, 10 март. (ТАСС). Занзибара деррига лаьтташ национализаци еш а паччахьалкхен доала хастеш а латт. Дукха нах вlашагlа а кхийтта хиначa митинге самарднйнахьа из хьаххайкадир Занзибара Халкъа Республика президента А. Каруме. «Ист Африкэн стандард» яхача кенийски газета корреспондента бехча хоамах, цо аьлар, Занзибаре дерригача лаьтташта национализаци яра хьакъехьара решени иэм ца товш закон а хинна дlаотт. Занзибаре керда фермаш йохинчга дlехо йодача хана Занзибара правительства могадьечул тlехьагlа мара хила йиш йолаш дац. Шоай хана Занзибара правительства доалахье хинна а, хlаьта тlехьагlа хьалха хиначa Занзибара султана правительства «капиталистически эксплуататорашка» ехна а йола плантацеш хlанзарча правительства доалахьа ера, аьлар президента А. Каруме.

Занзибара Халкъа Республико уж гlулакхаш чакхдаьхад, аьлар президента А. Каруме, Занзибара дерригача халкъа хьашташка хьежжа а, хlаьта иштта Занзибара халкъ моцалла лела кхаьча доладехьа а, кlезга мара боацача яхьа доалахьа дукхагlа доала лаьтташ хиннача дlанхача хана этта вlаштlехьдоаца гlулакхаш тоадар духьа а. Мехка хьаба болх боаца гlулакх цlендаь дlадоаккхаргдола планаш оттаеш я Занзибара правительство, аьлар дlахо Каруме. Укх шера цхьоалагlа июнь тlаккховчаш, аьлар президента, Занзибаре баха беррига нах балхаш тlа хулга вlаштlехьдоаккхаргда правительства.

Таlазар де деза тlема зулам хошта

БЕРЛИН, 10 март. (ТАСС). ГДР правительства заялени яй, айхха барт болаш цхьана вlулакхаш а леладеш, беррига тlема зуламхой бехктокхаме озара болх чакхбаккхар духьа шинна а германски паччахьалкхен юстице министерствий викалех цхьана комисси вlашзвlолла аьнна.

ГДР правительства из предложени лу, шоллагlа дунен тlом болча хана адамленна дуьхьала доккхий зуламаш даь тlема зуламхой бехктокхаме озилга Малхбузен Германе 1965 шера 8 мая дена соцаде лаьрхlа боннски правительствои юстице органаши хиларца дуьзаденна.

ГДР правительства ФРГ юстице органашка дlаденнад Малхбузен Германе вахача массехк тlема зуламхочоа дуьхьалара документаш, хlаьта цу вlулакха дlахо йодача хана а гlоновкъостал де ше кийча хилар дlа а хойт.

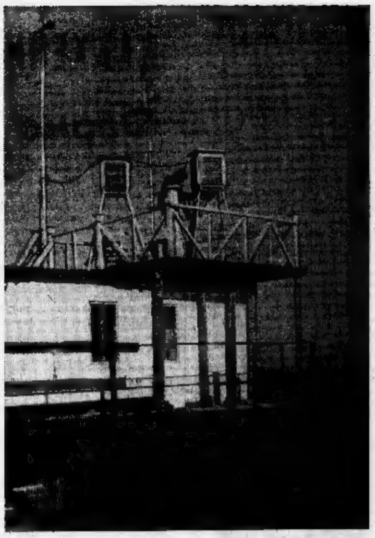

Дагестански АССР. Атта вахта яц Избера яхача гидрометеонаблюдателаша форда юккъе болата вlайрен тlа—эстакаде дlахьош яр. Укхаза дуст талагlей дlоахал, лакхал, сухал, тайп-тайпарча кlоаргалленашкара форда температура. Тlехдика боля беш я коллектив, лелае а йоагlаш лелаю цо коммунистически яхе ейй дола цlи.

Сурта тlа: форда метеорологически станци.

Р. Дика сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛИТОВСКИ ССР. «Минеральни удобренеш кхыйола химикаташ юрта бахама дукхагlа хьаяра декхар кхоачашдеш вай долча хана, — йоахар Н. С. Хрущева КПСС ЦК декабрьски Пленуме ше къамаьл деча хана, — цу цхьаи кхана овлатера деза хулца еза вай уж лоаттаярен дlачоккхахьарен практика».

Республикерча метал чакхдоаккхача дукхача предприятеша цоакъостал дир йоккхача химека.

Аммиачни хий чулоаттадa бакаш хьае йолаш «Атрама» яхача каунасски заводе. Уж тайпа бакаш шиъ бlаь соагlа оттаергья республика машинаькъа станцешка.

Сурта тlа: аммиачни хий чулоаттаде хьаеча бакашта овнаш деш латт.

М. Огая сурт. ТАСС фотохроника.

ШКОЛАЙ ВАХАР

ЦАРЕХ ГОВЗАНЧАШ ХУРГБА

Производствана чlоагlа бувзам лоаттаберех я Заводской районера номер 21 йола школа. Цун шефаш ба производственно-товарни контораи автомобилаштеи тракторашteи ремонт еча заводеи къахьегамхой. Цар новкъосталца 8, 9, 10 классашкарча дешархоша слесарий, токарий, столярий говзалаш lомаю. Масала, хургболча токарашта юкъе эггара дикагlчарех ба 10-ча классера школа комсомола комитета бюро член Аушев Руслан, класса староста Авторханов Муслуи. Тlехдика деша а дешаш lомаю цар баяха говзал. Иштта дика lомалуш а дешаш а ба хургбола токараш Фидяйин Анатолий, Химeнко Виктор, слесараш Филиппови Егорови. Цар доккха дакъа лаьцар «Картинг» яха спортивни автомобиль хьеча. Сахьата 60 километр гаргга кийъ беш йолча цхьа сагe вагlача цу машино дакъа лоацаргда 24-ча марта хургйолча городской выставка. Из хьеча къаьстта доккха дакъа лаьцар хьехархоша Ковин Григорий Андреевичеи Антонов Валерий Васильевичеи.

Дешархоша яь тайп-тайпара хlамаш гойташ политехнически цикла выставка яр номер 21 йолча школе 10-ча марта.

Шоай кулгашца цар хьаьяр выставка залера гобоахаш йола йиъсаьна стенд. Из яьраш ба хургбола слесараш, токараш, столяраш. Хlара оагlон тlа лакхе иэдаь латтар малагlча классагара да из соагlат.

Къаьстта безам тlабоаш яр выстаке 9-ча класса дешархочо Павленко Михаила яьча вешалка тlа яьда 9, 10, 11 классашкарча дешархоша-йоllгаша яь кхалнаьха кочамаш, ахкнара костюмаш, берий барзкъаш. Чlоагlа хова яр Миронова Олис яь кхалнаьх кухтен Сергачева Галис яь кхалнаьха дарфе кочи, Эскандеровас яь берий костюми. Иштта барзкъаш дика тегаш ба Газиева Зара, Осмаева Зина, Токаева Самет, кхыбараш. Дика lомабу уж хьехархоша Афониас Лапинаси. Выставке яр дукхача хана болх беш хургйола физически прибораши столярии изделеши.

21-ча школа дешархоша оттаьча выставкага бокхача безамца хьежар школа балхага хьажа вlашагlхийттача семинара довкъашхой. Чlоагlа раьза хилар уж дешархой балха.

А. ДОДОВ.

УКХАЗА КХЕТАМ ЛУ

Массехк шу да Шелковски культура Цlагlа юртарча къахьегамхошта кхетам луш йола университет болх беш йола. Укх шера культура Цlагlа хьайнилай общественни хьисапе болх беш йола культура университет. Цун общественни хьисапе кулгалдеш ва района халкъа образоване отдела заведующий Теряев Александр.

Март бетта хьалхара денош долалуш университете аргlанара заняти хилар. Университете ладувгlараша хьалхашка къамаьл дир вай мехкарча цlи хезача жа lуно, Социалистически Къахьегама Турпала Эсмухамбетов Наурде. Ше керте латтача жа lуй коллективо даьхеча толамех дийцер цо.

Цул тlехьагlа культура Цlен художественни самодеятельносте дакъа лоацачар йоккха концертни программа хьеккар.

А. САЛОВ.

ДОТТАГlЛЕН ВИЗИТ

Грознерча мехкдаьтта института парткомои комсомола комитетои решенех йир института художественни самодеятельноста коллектив Къилбаседа Кавказа городашка гастролаш е вохийтийла аьнна. Самодеятельноста коллективо лаьрхlар Невинномысске, Ставрополье, Усть-Лабинске, Майкопе яха.

...Автобуса чура тхо арахьежача тlехьашкахьа юсаш латтар сайрийна сийрдаьнна Грозный. Хьалхашка да концерташ, вlашагlкхетараш. Автобуса чу хьахоа белар, сакъердамера къамаьлаш. Иштта дlахьачар тхо Невинномысске. Тхона дуьхьала баьхабар города кагирхой, комсомольцаш. Город Невинномысска гlишлонхой культура Цlагlа делар оаха тхоай хьалхара концерт. Зал хьалйизза хиннача гlишлонхоша тlоараш детташ тlайийцар тхо. Дика чакхдаьлар концерт. Города бахархоша дехарах цхьаькха ди а даьккхар оаха Невинномысске.

ВЛКСМ городской комитетаи химически комбината кулгалхошеи химически комбината культура Дворец елар тхона концерт оттаде. Тха художественни самодеятельноста коллектив яр цу керда хьалдаьча, вай мехка вlггара йоккхагlа йолча комбината культура Дворце выступлени еш. Массехк эзар саг хьежар концертага цу дийнахьа. Къаьстта чlоагlа раьза бар химикаш тха хьалхара коллективана.

Шоллагlча дийнахьа тхо Ставрополе кхаьчар. Цигарча кооперативни техникума студенташта концерт денначул тlехьагlа доттагlлех беседа хилар тха. Института ассистента Г. А. Айрапетова гулбенначарна вай республиках, вай городах, къахьегамхоех дийцар, хlаьта техникума студенташ вайцига хьоашагlа а бийхар.

Тха дlахо бода наькъ Усть-Лабинске бодаш бар. Цхьаи дийнахьа Усть-Лабинске ши концерт а делла тхоаш безаме тlайийцача города даьшке lодика а йийца тхо Майкопе дахар.

Сийрдача улицаша, хьаьший тlаэца ховча къахьегамхоша, ховъиьй город Майкоп. Тхо сайцар тlехдика оборудовани йолча педагогически института общежите. Эггара хьалха тхоай концерт тхоаш безаме тlайийцача фусамдаьшта — института студенташта хьеккар оаха. Шоллагlча дийнахьа городерча сакъердаме вlашагlкхетар яхача клуба доттагlлен сайре хилар. Цига оаха хьекха хlара номер «бис» яхаш, массехказа юхаоалийташ чакхъяьлар. Къаьстта чlоагlа тlоараш дийттар Долгушина Лидас, Исаев Шарипе, Арзуманов Егинас Кавказе халкъий иллеш доахаш. Цу клубе вlашагlкхийтта хиннача студенташа, артисташа, болхлоше шоай вахарах, балхах шоайла дlа-юха къамаьлаш дир. Цул тlехьагlа Майкопа педагогически институте художественни самодеятельносте сакъердаме концерт оттадир.

...Инстехьлар тха гастролешта йиллa ха. Майкопций безаме lодика е йийца цlадаьхкар тхо Грозне, цхьабакъда тхона, художественни самодеятельносте дакъа лаьцача хlаранена, дицлургдац тхоаш дlахьаь-кхаьчча безаме тlайийдаь денош, тхоай керда доттагlий.

Ю. ФАТЬКИН,
Грознерча мехкдаьтта института студент.

СОВХОЗЕРЧА БИБЛИОТЕКЕ

Дукха нах гулду «Самашкинский» совхозе хlара сар-сарахьа. Хьачувоагlа совхоза тракторни бригада бригадира помощник Авторханов Бибулат.

— Ах даь дехар кхоачашдаьлий Іа? аьле хоатт цо библиотекарга Лабазанов Зайндега. Шийна эшаш дола Шолохова, Полевой книжкаш а йийша вода механизатор. Хlана воа. Авторханов сайрийнарча болхлой-кагирхой школе бархlагlча класса дешаш ва. Доккха новкъостал ду цунна экзаменашка кийчлуш библиотека.

Каст-каста библиотеке воагlа тракторист Омаров Бисолта а. Дукха деза цунна дерригдуьйна а эрсий а классикий литература, советски яздархой керда книжкаш. Къаьстта дукха еш цо Л. Толстой, А. Пушкина, иштта кхыболча писателий произведенеш.

Дукха литература дийшад цу профсоюзни библиотека учетницас А. Бражниковас, шофера С.-Б. Бехоева, бухгалтера Т. Вовченкос, слесара М. Шамседова. Библиотекера деша книжкаш кхухьай «Самашкинский» совхоза 150 соагlа болхло ва.

К. ВИНИК.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Шахматаш

Къилбаседа-Хlирий АССР столице город Орджоникидзе дlахьош я Российски Федераце хьалхле яккхара яхь. Яхье дакъа лоацаш ба Къилбаседа Кавказе автономни республикай шахматисташ. РСФСР шахматех ловзара хьалхле яккхара хlана дlахьор кхойттлагlа тур я. Турнир йистеяла шин турах мара ловза везац. Шоашта мамогга ловзара кlал ца биса гlерт хlана шахматисташ. Цудухьа хlара очкох чlоагlа къовсам лоаттабу шахматисташа.

Къаьстта чlоагlа къовсам лоаттабу Грознерча шахматиста, мастерала кандидата воа. В. Слепова. Шоаза лайза котваьннав из астраханцал И. Магрифинал, дагестанцал В. Лемеевал.

Цхьайолча хана шоайла къовсам лоаттабеш а хул Нохч-Гlалгlайчен шахматисташ. Масала, ловзар дика чакхдаьккхар В. Сергеева ше Х. Ошаевца ловзача хана, хlаьта воа. Слеповца ловзача хана цхьаккха котваланзар.

Ловзара кхойттлагlа тур чакхйоалаш хьалха ва Дагестана шахматист Г. Лебедев. Цхьаккха кот ца воалаш цхьаи партех а лайна итт очек яьккхай цо. Хlанз а ала хала да малагlча республикерча шахматисташа хьалхле йоаккхаргья, хlана аьча яхь хlана а дlахьош я.

В. АГРИНСКИЙ,
шахматех ловзара СССР мастерала кандидат.

Ладувгlа

РАДИО: 6.30 — юрта бахама болхлошта передача (гlалгlай меттала); 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагlонаш тlара; 8.42 — Пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 15.30 — «Верттайнача дезале» яхача цикла тlара музыкальни передача (эрсий меттала); 16.15 — керда хоамаш (гlалгlай меттала); 16.45 — «Коммунизм хьалхьара болча къовсама хьехула сага» яха беседа (эрсий меттала); 17.00 — ашараш; 17.10 — «Къовал» яха передача (эрсий меттала); 17.25 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.43 — «Дего хьехьийхар» яха очерк (нохчий меттала); 18.26 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.40 — Нохч-гlалгlай ладувгlен кахарен ашараш; 19.00 — Театральни обозрени (эрсий меттала); 20.00 — Ленина цlерача Культура Дворца оперни коллективо доакъошхой концерт.

УКВ: 9.00 — украински кlентера балеши ашараш; 9.25 — «Гешт ца тхона» яха радиопостановка берашта; 9.30 — «Анне Болейн» яхача опера тlара серенадеш; 10.15 — «Майрачар низ» яхача Рибчинова книжках йола композици; 10.45 — Штоколов Борисе концерт; 19.00 — «Риголетто» яха Верде опера; 21.05 — Литвай духовой оркестрий концерт; 21.20 — «Къонабараш» — радиопостановка; 22.25 — музыкальни передача.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — телевизионни передачараш (гlалгlай меттала); 18.35 — киножурнал; 18.45 — Ленински премий лагбелгалбаьларех йола музыкальни передача; 19.50 — «Катерина» яха фильм-опера; 21.25 — «Машар хила хьа кlагlа» яха бексолчоа тlера яьнийна фильм.

ДИКАГlА А ХОЗАГlА А ГОЙТА ТОВАРАШ

Укх тlеххьарча хана торгови реклама дегlайоалаеш цхьайола болх баьб республика торгови организацеша. Тика чухье а корашка а товараш дикагlа бlаргалайт эцархошта.

Из гlулакх дика оттадаьд Грозненски универмаге. Дика а хоза а кийчъю витринаш. Товараш тlаоттадеш йола витринаш универмага декоратораши художникаши хьаю пластиках, дахчах, кхыча еагача материалех.

Тематически газовой сердален реклама оттаярех торговле культура лакхъе, товарооборот шеръе, торговли дикагlа вlаштlехьъяккха йиш хиннай.

Цу тика чу хаи'ханнахьа ю товараш доккхара выставкаш, товараш дикагlа хьаи дlагойт эцархошта хьожаш конкурсаш ю тика болхлоша, бахача наха гlулакх дикагlа дара тlадерзадаь кхидола гlулакхаш ду.

Кlезига болх баьбац товарий витринаш уттаеш Грозненски горпромторго а. Дукха болх баьб цун коллективо города юкъерча тикашкара витриний коробкаш тоаяь эргайоахаш а торгови предприятешка газовой сердала реклама оттаеш а.

Къаьстта дика лелаю корашкара витринаш №№ 2, 22, 6 йолча а кхыча а тикаша.

Дукха хlама даьд рекламаш тоаяь эргайоахаш Грозненски горпищеторго. Цун №№ 106, 105, 34 йолча а кхыча а тикашка дика кийчъяьй тика чура а корашкара а витринаш.

Дика къахьийгад цу даькъе «Грознефтехимзаводы» яхача объединене ОРС-а, кагий маьхаш деча база, Росторгодежда, кхычар мах барен общественни кхачанн предприятеша.

Цу реклама беркат доалаш хlама дир товарооборота плаи кхоачашъечеи бахача наха деш дола мах бара гlулакх тоадечеи.

Цхьабакъда, белгалдаккха доагlа республика торговле министерствас цу даькъе енна заданеш кхоачаш ца еш цхьайола тикашеи мах бара организацешеи товараш бокъонца бlаргадайта дезача метта, кхоллар а кхелла уж къайла лоттадеш моттигаш хилар. Хlаьта йолаш йола витринаш квартала а ах шера а эргаякац, тика чу товараш хьахьоккац, тикаш чура а арара а бlарг тlаоттаргболаш тоаяц.

Кlаьхкача хана цхьаи шин бесах баьццара, цlе ю газовой сердала вывескаш Росторгмонтажа Грозненски комбинато.

Рекламни гlулакх во латт машинаькъа ОРС-е, Гудермесски торге, «Старогрознефта» НПУ ОРС-е. Тикашка чукь товараш гургдолча дlаоттадац, маьхий ярлыкаш йоагl-йоагlача яккац, торговлен общественни кхачанн дукхача предприятешка яха а телха я вывескаш вийслу, пайда эцац, товараш доккхара выставкаш а эцархой конференцеш а яц.

Иштта хьал эттад цу организацей кулгалхоша рекламни гlулакха лоархlам ца барах, уж хила езара царна шоаш бехктокхкаме ца хетарах. Горпромторга, Горкоопторга, «Старогрознефта» ОРС-а тикашка уж хьанна кара я хоаргдолаш даь йоазош е вывескаш яххац.

Цхьайолча торгови предприятешка витринаш кегаре кийчъю. Кхачан тикашкарча витринашка керттерча даькъе шушаш, консерви банкаш, кхыйола кlопилгаш уттаю. Цу тайпарча выставко ше маьрра хьахьокхац бахача нахага тика чу дохкача товарий ассортимент.

Кlезига нийслу кагий хlамаш а цу тайпара кхыдола товараш а витринашка хьахьокхаш.

Массанахьа а хlана яц аьнна цхьатарра аьшка когаш тlа кийчъяь я цу тикай витриней товараш тlаувттаду кlийлеваш.

Кхы дукхагlа тоаьяц барзкъаши кога гlарси бохкача цхьайолча тикай витринаш а, хlаьта кагий маьхаш деча торговле дуккха йола киоскаш, лоткаш, павильонаш хьаи я хоаргдолаш тlа йоазув а доацаш я.

Иштта дола хьал эттад торгашка йоагlаш йола материальнотехнически база ца хиларах.

Дукхача оптови базаника пайда эцац кинои радиорекламах, торгови реклама кепа йоазош — графически средствах.

Базаша Главкашкара хьанйдеш дола плакаташ централизовани порядках торгашка дlакхачийтац, товараш хьехаржа ухача экспедиторашка кулг-кара хьалац.

Республика торгови организацешкара реклама тайп-тайпара а наькъа бlарг тlаозаш а хила еза. Реклама кийчъеш кино, телевиденне, радио средствах пайда эца беза.

Вай тикай витринаш хоза, дика, хьажара атта хургйолаш е еза. Юкъейоалае йоагlа тематически, сюжетни, динамически витринаш. Социалистически методах кийчъе еза уж, цхьаккха а формализмах дола хlама юкъе а ца дайташ. Дика а нийса а кийчъяьча витриней рекламно-торгови лоархlам хинна ца lеш, политико-экономически лоархlам болаш а я. Цар хьахьокх вай халкъа бокхам дегlабар, мехка чукь товараш дукхагlа хьадеш хилар, товарооборот шеръялар.

Чукьа тикаш а кургйолаш дола нах чубаха цlенош деча хана проектни организацешеи архитектураи корашкарча витринаша товараш дикагlа тойтаргйола конструкцеш оттае еза.

Рекламни болх тоабе лаьрхlа цхьадола гlулакхаш де оттаяьа республика торговле министерства, торгови реклама идейно-художественни лостам телара тlакховкам лоаттабергбола художественни совет хержай; тика чурен корашкарен витринаш дикагlа кийчъяра лаьрхlа ши конкурс ергья.

ОРС-ашкеи торгашкеи художественно-декоративни мастерскеш йоххаргья.

Торгови предприятей кулгалхой бехктокхамера гlулакх а хила дlаотта еза реклама.

А. ШУАИПОВ,
Нохч-Гlалгlай АССР торговле министерства мах бара гlулакх вlаштlехьдаккхара отдела начальник.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий урам, 15. Телефонаш: редактора вам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен вескойн отделий — 2-86-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-86-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революцен проспект.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СФ02051. Заказ № 1506.